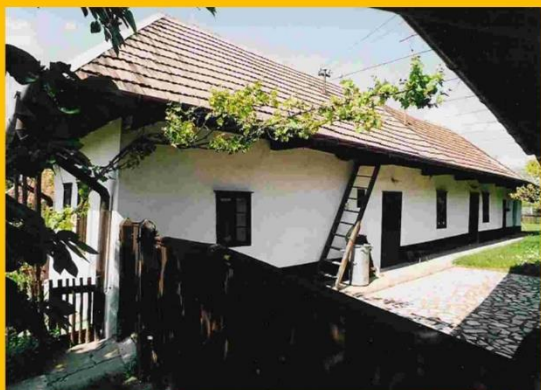

**Program hospodárskeho rozvoja
a
sociálneho rozvoja obce**

Radava

**2021 – 2027
(s výhľadom do roku 2030)**

2021

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA
OBCE RADA VA 2021 – 2027 (s výhľadom do roku 2030)

Autorky:

©RNDr. Daša OREMUSOVÁ, PhD., 2021

©RNDr. Hilda KRAMÁREKOVÁ, PhD., 2021

Foto na obálke: Obecný úrad Radava, 2021

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Radava na roky 2021 – 2027 (s výhľadom do roku 2030) bol schválený Obecným zastupiteľstvom v Radave dňa 20. 10. 2021 uznesením č. 18/201021/5 .

OBSAH

0	ÚVOD	4
1	ANALYTICKÁ ČASŤ	5
1.1	Situačná analýza obce	5
1.1.1	Vymedzenie územia	5
1.1.2	Prírodné pomery	5
1.1.3	Z histórie obce	7
1.1.4	Demografické pomery	8
1.1.4.1	Vývoj počtu obyvateľstva	8
1.1.4.2	Dynamika obyvateľstva	10
1.1.4.3	Štruktúry obyvateľstva	15
1.1.5	Ekonomická základňa	21
1.1.5.1	Štruktúra využitia pôdneho fondu	21
1.1.5.2	Trh práce	22
1.1.5.3	Majetok a rozpočet obce	27
1.1.6	Infraštruktúra	29
1.1.6.1	Sociálna infraštruktúra	29
1.1.6.2	Domový a bytový fond	30
1.1.6.3	Technická, environmentálna a informačná infraštruktúra ...	30
1.1.6.4	Dopravná infraštruktúra	31
1.1.7	Cestovný ruch	31
1.1.8	Kultúrny a spoločenský život	32
1.1.9	Environmentálne pomery	33
1.2	Výsledky ankety obyvateľov a podnikateľov	34
1.4	SWOT analýza obce	42
1.5	Problémová analýza	44
2	STRATEGICKÁ ČASŤ	47
2.1	Vízia obce	47
2.2	Integrované územné investície ako nástroj synergie opatrení a aktivít implementácie rozvojovej stratégie obce	47
3	PROGRAMOVÁ ČASŤ	50
3.1	Ex-post hodnotenie projektov obce za roky 2014 – 2020	50
3.2	Akčný plán projektov obce na roky 2021 – 2027	52
4	REALIZAČNÁ ČASŤ	54
5	FINANČNÁ ČASŤ	55
6	ZÁVER	57
7	ZOZNAM INFORMAČNÝCH ZDROJOV	58

0 ÚVOD

Zmenou spoločensko-ekonomického systému a najmä presunom viacerých kompetencií z pôsobnosti okresných úradov na obce sa na miestne samosprávne orgány presúvajú i rozhodnutia, akým smerom sa ich vývoj a rozvoj bude uberať.

Zákon o podpore regionálneho rozvoja č. 539/2008 Z. z. (v znení zákonov č. 309/2014 Z. z., č. 378/2016 Z. z., č. 58/2018 Z. z., č. 313/2018 Z. z., č. 221/2019 Z. z., č. 134/2020 Z. z.) ako jeden zo základných dokumentov podpory regionálneho rozvoja územia definuje program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce (ďalej PHSR). PHSR je strednodobý programový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority v programe hospodárskeho a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku, na území ktorého sa obec nachádza a je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie obce.

Nové programové obdobie 2021 – 2027 prinieslo nielen vznik Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (<https://www.mirri.gov.sk/index.html>), avizované sú aj zmeny v legislatívnom a programovom zabezpečení nového programového obdobia (<https://www.partnerskadohoda.gov.sk/programove-obdobie-2021-2027/>).

PHSR obce je v súlade s existujúcimi dokumentmi vyššej hierarchickej úrovne:

- Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja (v znení zákonov č. 309/2014 Z. z., č. 378/2016 Z. z., č. 58/2018 Z. z., č. 313/2018 Z. z., č. 221/2019 Z. z., č. 134/2020 Z. z.),
- Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2014 – 2020,
- Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja - Slovenskej republiky – Slovensko 2030 (2020),
- Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 (KURS 2001) v znení KURS 2011,
- Program rozvoja vidieka Slovenskej republiky na programové obdobie 2014-2020,
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja (NSK) 2016 – 2022,
- Integrovaná územná stratégia (PHSR) NSK do roka 2030 (v príprave),
- Územný plán regiónu Nitrianskeho kraja (2015),
- Stratégia rozvoja vidieka NSK 2016 – 2022,
- Strategický a marketingový plán rozvoja cestovného ruchu v NSK na roky 2014 – 2020,
- Stratégia rozvoja cyklotrás v NSK na roky 2021 – 2027,
- PHSR združenia obcí Termál na roky 2007 – 2013 (Dubcová a kol., 2007),
- PHSR združenia obcí Termál na roky 2014 – 2020 (Dubcová a kol., 2014),
- Stratégia integrovaného rozvoja mikroregiónu Termál (Heidema a kol., 2007).

PHSR obce zároveň nadväzuje aj na ďalšie dokumenty vypracované v predchádzajúcom programovom období:

- PHSR obce Radava 2007 - 2013 (Dubcová a kol., 2007),
- PHSR obce Radava 2014 – 2020 (Dubcová a kol., 2014),
- Spoločný územný plán obcí Hul - Radava (Supuka, 2009, 2019),
- Komunitný plán sociálnych služieb obce Radava 2018 – 2023,
- Program odpadového hospodárstva obce Radava na roky 2016 - 2020 (2018).

Ďalšie relevantné informačné zdroje, ktoré boli použité v procese tvorby tohto dokumentu, sú uvedené v jeho záverečnej kapitole.

PHSR obce treba chápať ako koncepčný dokument identifikujúci nielen hlavné problémy rozvoja obce ale i opatrenia, ktoré by mali k riešeniu týchto problémov prispieť, je podkladom pre naplnenie potrieb obyvateľov obce prostredníctvom rozvojových zámerov.

1 ANALYTICKÁ ČASŤ

1.1 SITUAČNÁ ANALÝZA

1.1.1 VYMEDZENIE ÚZEMIA

Obec Radava **leží** v severovýchodnej časti okresu Nové Zámky, rozkladajúc sa na Podunajskej pahorkatine, z ktorej na územie zasahuje Hronská pahorkatina prostredníctvom podcelku Bešianska pahorkatina a Hurbanovské terasy.

Obec je zároveň súčasťou Združenia obcí Termál (ZO Termál, Mikroregión Termál), ktorý vznikol 4. októbra 1999 ako záujmové združenie obcí v okolí Termálneho kúpaliska Podhájska združujúc v súčasnosti obce Podhájska, Bardoňovo, Čechy, Dedinka, Dolný Ohaj, Hul, Kolta, Maňa, Pozba, Radava, Trávnica, Vlkaš a Veľké Lovce.

Tvar obce je pretiahnutý v smere sever – juh. Územie obce susedí na juhu s obcou Veľké Lovce a na západe s obcou Hul. Na severe hraničí s obcou Vlkaš. V severovýchodnej časti sa dotýka obce Trávnica a vo východnej časti je susednou obcou Podhájska (mapa 1).

Obec Radava je priestorovo naviazaná na západo-východnú os, ktorú tvorí cesta II/580 Šurany – Kalná nad Hronom, prepájajúca cestu I/75 Šaľa – Nové Zámky a cestu I/76 Štúrovo – Hronský Beňadik. Územím obce prechádza tiež elektrifikovaná železničná trať č. 150 spájajúca Nové Zámky – Zvolen.

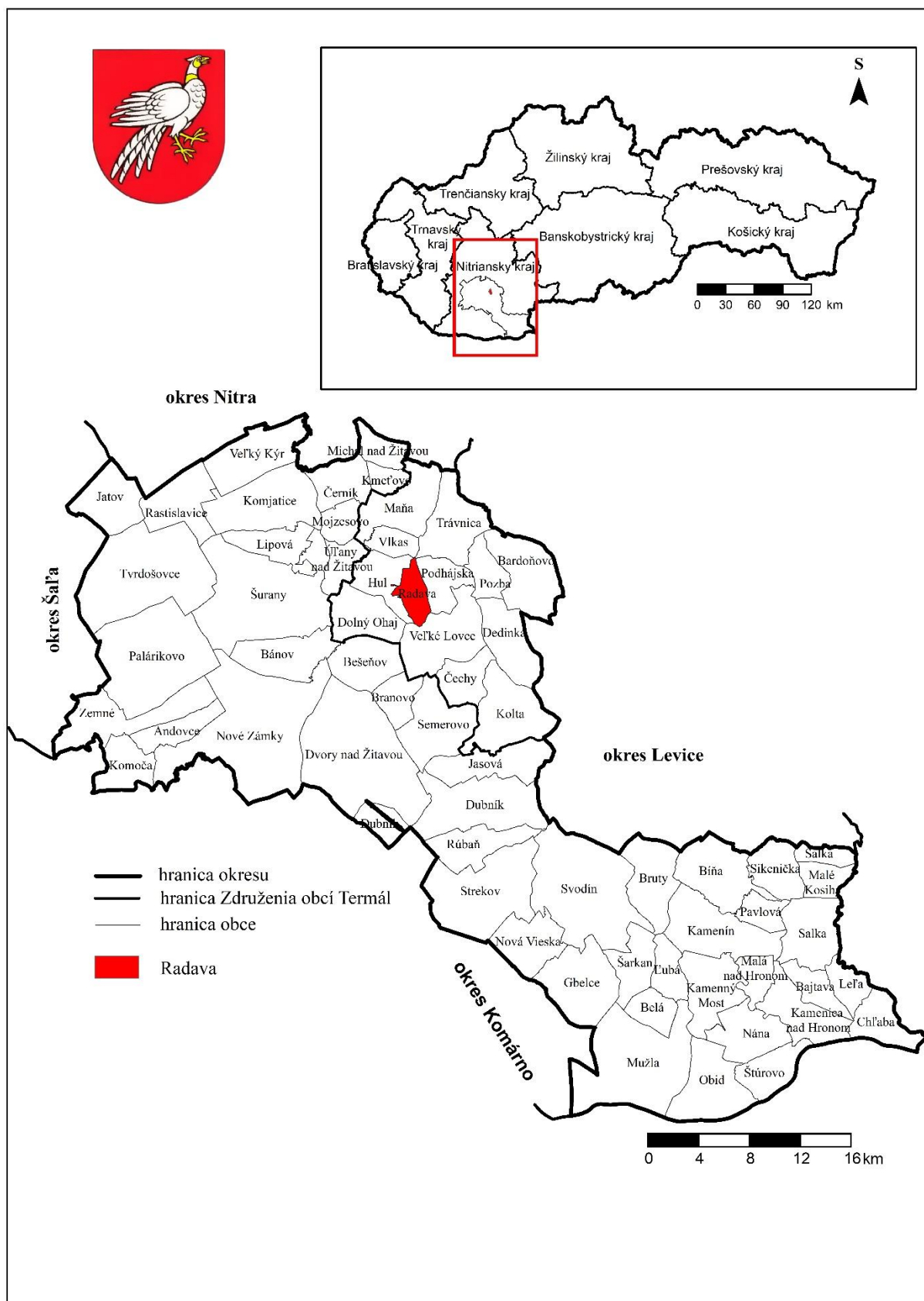
Veľkosťou plochy územia patrí obec Radava k malým obciam okresu Nové Zámky i Mikroregiónu Termál. Počtom obyvateľov je však obec zaraďovaná k stredne veľkým obciam okresu Nové Zámky a Mikroregiónu Termál. Celková **rozloha obce** je 7,54 km². **Počet obyvateľov** k 31. 12. 2020 dosiahol 752 osôb pri priemernej hustote 99,44 obyvateľov/km².

1.1.2 PRÍRODNÉ POMERY

Prírodné podmienky obce sú ovplyvnené **geologickými pomermi** a charakterom **reliéfu**. Územie patrí do Podunajskej pahorkatiny, ktorá je celkom Podunajskej nížiny. Samotná Podunajská pahorkatina je v obci zastúpená podcelkom Hronská pahorkatina, ktorú tvorí na juhu obce časť Bešianska pahorkatina a na severe časť Hurbanovské terasy. Dominantný je reliéf nížinných pahorkatín, ktoré sú na území mierne až stredne členité a ich nadmorské výšky sa pohybujú v rozpätí 130 - 225 m. Zastúpené sú prevažne širokými plochými chrbtami, oddelenými úvalinovitými dolinami. Budované sú v podloží treťohornými ílmi, pieskami a pieskovecami, na ktorých sú uložené štvrtohorné spraše a sprašové hliny. Vzhľadom na geologickú stavbu je územie chudobné na nerastné suroviny. V obci boli v minulosti ťažené iba neogénne piesky v lokalite Hliník, ktorých ťažba bola v r. 1980 ukončená.

Z klimatického hľadiska leží obec v teplej klimatickej oblasti, v teplom mierne suchom okrsku s miernou zimou, s teplotou v januári nad -3 °C. Z klimaticko-geografického

Mapa 1 - Vymedzenie územia obce Radava

hľadiska je územie zaradené do subtypu prevažne teplej nížinnej klímy s priemernou teplotou v januári -1,5 °C až -4 °C, s priemernou teplotou v júli 19,5 °C až 18,5 °C a priemernými ročnými zrážkami 551 až 600 mm. Priemerných dní so snežením je v území zaznamenaných menej ako 20 počas roka. Územie však patrí do oblasti s vysokou priemernou ročnou sumou slnečného svitu, ktorá dosahuje viac ako 1 900 hodín.

Vodstvo obce zastupuje vodný tok Liska, lemujúci zo severu intravilán obce, pretekajúci z východu smerom na západ. Najvyššie vodné stavy a prietoky dosahuje vodný tok v marci. Ďalším vodným tokom je v obci Radavský kanál, pretekajúci východným okrajom územia obce. Predstavuje pravostranný prítok Lisky. Vodstvo územia obce dopĺňajú vodné plochy, z ktorých je plošne najrozsiahlejšia vodná nádrž Slanica s rozlohou 1,1 ha, rozkladajúca sa na východnom okraji obce.

Z pôdných typov prevládajú na väčšine územia černozeme hnedozemné a čiernicové zo spraší a sprašových hĺn, lokálne sa vyskytujú černozeme ťažké z neogénnych ílov. Značné rozšírenie majú v území aj černozeme kultizemné, lokálne modálne a erodované a regozeme karbonátové zo spraší. Vo východnej časti obce sa vyskytujú tiež hnedozeme kultizemné a modálne na sprašiach. Pozdĺž vodného toku Liska nachádzame fluvizeme glejové. **Pôdne druhy** reprezentujú na území stredne ťažké hlinitopiesočné a hlinité pôdy bez skeletu.

Potenciálnu prirodzenú **vegetáciu** tvorili pozdĺž vodných tokov jaseňovo-brestovo-dubové lesy, na terasách karpatské dubovo-hrabové lesy a na sprašových pahorkatinách dubové a dubovo-cerové lesy. Značná časť územia bola výrazne odlesnená a v súčasnosti je intenzívne poľnohospodársky využívaná, s čím súvisí skutočnosť, že plocha pôvodných lesov sa zmenšila a v mnohých prípadoch sa zmenilo i jej druhové zloženie. Tvorila ich dubovo-hrabové lesy panónske (*Quercus robur-Carpinion*) v zastúpení druhov ako napr. javor poľný (*Acer campestre*), hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), dub letný (*Quercus robur*), dub cerový (*Quercus cerris*), lipa malolistá (*Tilia cordata*), brest hrabolistý (*Ulmus minor*) či jarabina brekyňová (*Sorbus torminalis*). Zo **živočíšstva** prevažujú druhy biotopu lesa, polí a lúk, ľudských sídiel a na vodné toky sú viazaní zástupcovia fauny vôd a ich brehov.

V území sa nenachádzajú veľkoplošné ani maloplošné **chránené územia**. K obci však patrí 9 chránených stromov lipy malolistej (*Tilia cordata*) označovaných ako Lipy pri Radave, ktoré sú lokalizované v cintoríne. Ich dôvodom ochrany je kultúrno-výchovný, vedecko-výskumný a náučný význam. Ochrana je zabezpečovaná Správou CHKO Dunajské luhy. Lipy dosahujú výšku 6 - 21 m, v obvode merajú 210 - 400 cm a priemer koruny 7 - 20 m. Ich vek sa odhaduje na 250 rokov.

1.1.3 Z HISTÓRIE OBCE

Územie obce Radava bolo osídlené už počas staršieho neolitu (asi 4500 rokov p. n. l.), z ktorého pochádza sídlisko volútovej kultúry. Z ďalších nálezísk je zaujímavé sídlisko maďarovskej kultúry z obdobia mladšej doby bronzovej (asi 1500 rokov p. n. l.) a pohrebisko z obdobia Veľkomoravskej ríše (8. - 9. stor. n. l.).

Prvá písomná zmienka o obci pochádza z r. 1237, kedy majetkovo patrila miestnym zemanom Rendueya (Rendvanským, Radvanským). Od r. 1405 patrila obec zemianskej rodine Kálnayovcov, ktorí ju získali ako dar za hrdinstvo preukázané v boji proti Turkom. Po smrti posledného člena rodu Kálnayovcov v r. 1624 získava obec rodina Liphayovcov.

Počas stredoveku bolo územie poznamenané vojenskými vpádmi, ktoré boli najničivejšie v čase tureckých vojen počas 16. a 17. storočia, kedy Turci v r. 1663 obec zničili a vyplienili. Vplyv tureckej nadvlády bol ukončený v r. 1685 cisárskymi jednotkami pod vedením Karola Lotrinského. Počas nasledujúceho 18. stor. bola vyľudnená obec osídľovaná obyvateľstvom z blízkeho okolia i Moravy. V hospodárstve prevažovalo poľnohospodárstvo s pestovaním tradičných plodín a s chovom koní.

V roku 1535 mala obec 5 port, v r. 1601 ju tvorilo 20 domov, v r. 1720 to bolo 20 daňovníkov a v r. 1828 pozostávala obec zo 73 domov s 490 obyvateľmi.

Od začiatku 19. stor. sa začínajú silnejšie uplatňovať prvky kapitalistickej výroby. Kapitalistické vzťahy sa začínajú naplno rozvíjať po revolučných rokoch 1848 - 1849, kedy boli urbáriálni poddaní oslobodení od feudálnych povinností. V poľnohospodárskej výrobe pretrvávajú pestovanie obilnín, kukurice a hrozna. Obdobie bolo poznamenané aj zostrujúcim sa maďarizačným útlakom slovenského obyvateľstva, ktorý bol potlačený až po I. svetovej vojne rozpadom Rakúsko-Uhorska a vznikom I. Československej republiky. V období r. 1938 - 1945 bola obec násilne pripojená k Maďarsku. Celé nasledujúce obdobie sa vyznačovalo silným odporom voči maďarskej okupácii a dezerciou z maďarskej armády.

Po období II. svetovej vojny nastáva intenzívna obnova zničeného hospodárstva a poľnohospodárskych podnikov. Ďalším prelomovým obdobím bol pád komunistického režimu v r. 1989, ktorý podmienil prechod z centrálne riadeného hospodárstva na trhové hospodárstvo a vznik súkromného sektoru.

1.1.4 DEMOGRAFICKÉ POMERY

Rozvoj obce podmieňuje využitie jej potenciálu, ktorého súčasťou je i ľudský potenciál. Ľudský potenciál je výsledkom dlhodobého populačného a hospodárskeho vývoja obce, v dôsledku čoho sa vyznačuje viacerými špecifikami. Základné demografické ukazovatele obce Radava sú zobrazené v tab. 1.

Tab. 1 - Základné demografické ukazovatele obce Radava

Územie	Plocha v km ²	Počet obyvateľov					Index rastu			Hustota zaľudnenia na km ²
		r. 1991	r. 2001	r. 2011	r. 2019	z toho ženy	2001/ 1991	2011/ 2001	2019/ 1991	
Radava	7,54	957	881	798	748	375	92,06	90,58	78,16	99,17
ZO Termál	213,09	15687	14928	13935	13106	6641	95,16	93,35	94,05	61,50
okres N. Zámky	1347,06	153474	149974	144212	138577	71211	97,72	96,16	96,09	102,87
NSK	6343,73	715917	712860	689564	674306	345921	99,57	96,73	97,79	106,29
SR	49034,07	5274335	5402715	5404322	5457873	2792523	102,43	100,03	100,99	111,31

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 1991, 2001, 2011, ŠÚ SR, 2020, *spracované autorkami*

Jedným zo základných rysov obce je pomerne vysoká ľudnatosť, ktorá dosahuje 99,17 obyvateľov na 1 km², čo je vysoko nad priemerom Združenia obcí Termál (61,50 obyvateľov na km²). V porovnaní s priemernou ľudnatosťou okresu Nové Zámky (102,87 obyvateľov na km²) obec dosahuje nižšiu hustotu o 3 obyvateľov na km² a o 11 obyvateľov na km² v porovnaní s priemernou hustotou Slovenska.

1.1.4.1 Vývoj počtu obyvateľstva

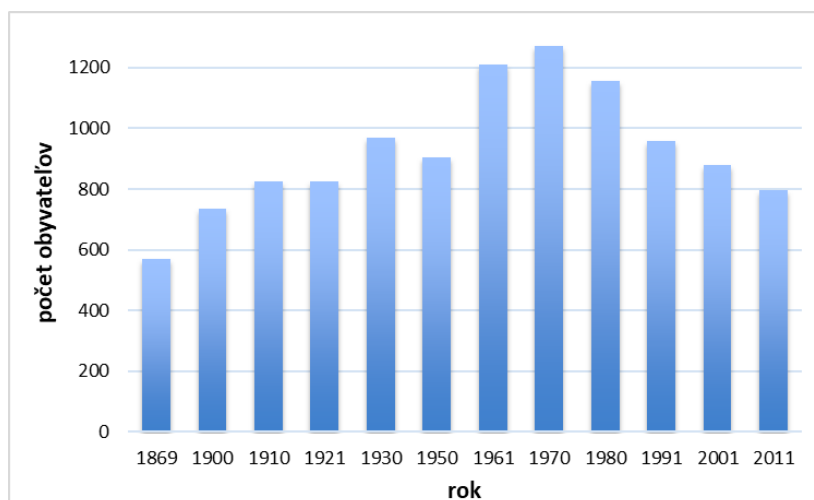
Vo vývoji počtu obyvateľov možno sledovať dve hlavné etapy (tab. 2, graf 1). Prvá etapa sa viaže na obdobie od roku 1869, kedy bolo prvé oficiálne sčítanie obyvateľov podľa obcí až do roku 1970, kedy bol dosiahnutý maximálny počet obyvateľov 1272 osôb. Táto etapa, ako je vidieť na grafe 1, má nerovnomerný kolísavý vývoj, striedajú sa etapy mierneho rastu a poklesu. Rast počtu obyvateľov (tab. 2) bol vystriedaný stagnáciou v období rokov 1910 - 1921.

Ďalší vývoj odráža podmienky medzivojnového a vojnového obdobia, kedy po období pomalšieho rastu počtu obyvateľov dochádza v dôsledku vojnových udalostí k znižovaniu počtu obyvateľov. Povojnové obdobie je charakteristické prudkým nárastom počtu obyvateľov do 70. rokov 20. storočia, kedy bol v obci dosiahnutý najvyšší počet obyvateľov. V tejto etape počet obyvateľov vzrástol viac ako dvojnásobne, tzn. o 702 osôb. Najprudší rast bol v povojnovom období, kedy pôsobil kompenzačný zákon vojny, zvýšila sa sobášnosť a následne i pôrodnosť. Od roku 1970 nastáva obdobie znižovania počtu obyvateľov. Prudké zníženie počtu obyvateľov bolo v období rokov 1980 - 1991, kedy dochádza k zmenám politicko-ekonomických podmienok nielen v obci, ale i v celej krajine.

Pokles počtu obyvateľov pokračuje mierne ďalej. V období rokov 1991 až 2011 sa počet obyvateľov naďalej znižoval a poklesol o 159 osôb.

Tab. 2 a graf 1 - Vývoj počtu obyvateľov obce Radava podľa sčítaní ľudu (r. 1869 - 2011)

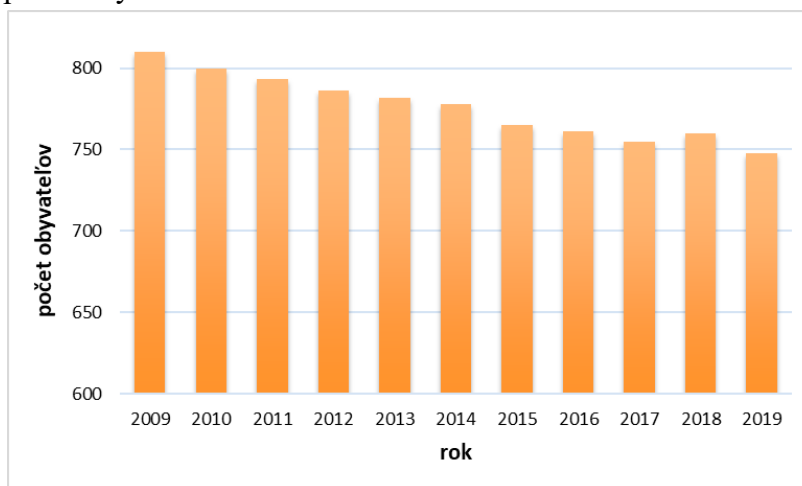
Rok	Počet obyvateľov	
	Radava	ZO Termál
1869	570	10 787
1900	736	12 884
1910	825	13 844
1921	826	14 501
1930	971	17 206
1950	903	17 050
1961	1211	19 716
1970	1272	19 669
1980	1157	18 595
1991	957	15 686
2001	881	14 886
2011	798	13 981

Zdroj: Retrospektívny lexikón obcí 1850 - 1970, Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 1980, 1991, 2001, 2011, *spracované autorkami*

Po roku 2001 počet obyvateľov pokračoval v poklese (graf 2, tab. 3) s miernou stagnáciou v roku 2018 a nasledovným poklesom do roku 2019. Za obdobie rokov 2009 - 2019 počet obyvateľov poklesol o 62 osôb, tzn. o 7,65 %.

Graf 2 - Vývoj počtu obyvateľov obce Radava v období rokov 2009 - 2019

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, *spracované autorkami*

Medziročný vývoj dobre charakterizuje index rastu, ktorý dokumentuje pokles počas všetkých rokov dekády od r. 2009 až po r. 2019. Najväčší medziročný pokles bol v r. 2015 a dosiahol hodnotu 98,33 %. Najnižší medziročný index poklesu bol v r. 2013 a 2014 s hodnotou 99,49 %. Výnimkou je rok 2018, kedy dosiahol medziročný index rast (100,66 %).

Tab. 3 - Vývoj počtu obyvateľstva a medziročného indexu rastu/poklesu obyvateľov v obci Radava v období rokov 2009 - 2019

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	Počet obyvateľov										
Radava	810	800	793	786	782	778	765	761	755	760	748
Územie	Medziročný index rastu/poklesu										
Radava	100	98,77	99,13	99,12	99,49	99,49	98,33	99,48	99,21	100,66	98,42
ZO Termál	100	99,68	98,70	99,28	99,16	99,16	98,94	99,50	99,04	99,75	99,06
okres N. Zámky	100	99,68	99,06	99,60	99,53	99,55	99,48	99,53	99,47	99,47	99,39
NSK	100	99,87	97,84	99,83	99,75	99,75	99,65	99,74	99,69	99,70	99,65
SR	100	100,19	99,43	100,12	100,09	100,10	100,09	100,17	100,14	100,13	100,14

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, spracované autorkami

1.1.4.2 Dynamika obyvateľstva

Jednou zo základných charakteristík každej populácie je jej mobilita - či už prirodzená alebo migračná (tab. 4).

V prirodzenom pohybe obyvateľstva, ktorý je výsledkom natality a mortality (tab. 4, graf 3) je charakteristický úbytok obyvateľov, ktorý v r. 2019 nadobudol hodnotu -6,64 %.

Tab. 4 - Pohyb obyvateľstva obce Radava (r. 2019)

Územie	Natalita		Mortalita		Prirodzený prírastok/úbytok		Imigrácia		Emigrácia		Migračný prírastok/úbytok		Celkový prírastok/úbytok	
	abs.	‰	abs.	‰	abs.	‰	abs.	‰	abs.	‰	abs.	‰	abs.	‰
Radava	4	5,31	9	11,95	-5	-6,64	12	15,94	19	25,23	-7	-9,30	-12	-15,94
ZO Termál	108	7,93	181	13,41	-73	-5,48	212	16,95	264	20,67	-52	-3,72	-125	-9,20
okres NZ	1148	8,26	1632	11,75	-484	-3,48	950	6,84	1321	9,51	-371	-2,67	-855	-6,15
NSK	6067	8,98	7551	11,19	-1484	-2,20	3150	4,67	4032	5,97	-882	-1,31	-2366	-3,51
SR	57054	10,46	53234	9,76	3820	0,70	7016	1,29	3384	0,62	3632	0,67	7452	1,37

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, spracované autorkami

Vývoj natality (pôrodnosti) od r. 2009 mal kolísavý trend. V sledovanom období r. 2009 - 2019 sa v obci narodilo 69 detí. Vysoký počet detí (10) sa narodil v r. 2017 a 2010, kedy sa narodilo 8 detí (tab. 5, graf 3). V roku 2019 sa narodili v obci iba 4 deti. Hrubá miera živorodenosti, uvádzajúca počet živonarodených detí na 1000 obyvateľov, sa pohybovala v rozpätí od 3,80 ‰ (r. 2012) po 13,19 ‰ (r. 2017). V r. 2019 dosiahla 5,31 ‰.

Pôrodnosť v Mikroregióne Termál bola v r. 2019 vyššia (7,93 ‰). Aj v porovnaní s okresom Nové Zámky (8,26 ‰), NSK (8,98 ‰) ale i Slovenskom (10,46 ‰), v prepočte na 1000 obyvateľov, sa v obci narodilo menej detí. Nízka natalita (pôrodnosť) je odrazom štruktúry populácie obce a zároveň odráža i súčasné trendy demografického správania sa mladého obyvateľstva, ktoré posúva pôrodnosť do vyšších vekových kategórií a v rodinách je plánovaný nižší počet detí (1 až 2).

Tab. 5 - Vývoj živonarodených detí v obci Radava v období rokov 2009 - 2019

Územie	m. j.	Rok										
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Radava	abs.	7	8	7	3	6	6	6	7	10	5	4
	‰	8,67	9,9	8,72	3,8	7,65	7,69	7,78	9,17	13,19	6,6	5,31
ZO Termál	abs.	110	132	105	108	92	110	104	119	113	105	108
	‰	8,59	9,00	7,30	6,99	6,64	7,74	7,03	8,82	8,01	8,21	7,93
okres NZ	‰	9,32	8,90	9,05	8,07	7,77	8,29	7,86	8,43	8,74	7,73	8,26
NSK	‰	9,62	9,27	9,66	8,71	8,47	8,82	8,60	9,06	9,17	8,88	8,98
SR	‰	11,30	11,12	11,27	10,27	10,13	10,16	10,25	10,60	10,66	10,58	10,46

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, spracované autorkami

Druhým základným ukazovateľom prirodzenej obmeny obyvateľstva je úmrtnosť (mortalita). Celkovo za obdobie rokov 2009 - 2019 zomrelo 115 obyvateľov obce. Najvyššia úmrtnosť bola 14 osôb v roku 2015. Vyššiu úmrtnosť sledujeme aj v rokoch 2016 (13 zomrelých) a v rokoch 2013 a 2012, kedy zomrelo 12 osôb. Vývoj mortality zobrazuje tab. 6 a graf 3. V roku 2019 bola úmrtnosť nižšia, pričom v obci zomrelo 9 ľudí (11,59 ‰).

Tab. 6 - Vývoj mortality (zomretých) v obci Radava v období rokov 2009 - 2019

Územie	m. j.	Rok										
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Radava	abs.	11	10	9	12	12	6	14	13	10	9	9
	‰	13,63	12,35	11,26	15,21	15,25	7,76	18,25	17,06	13,25	11,87	11,95
ZO Termál	abs.	219	235	195	203	205	180	180	198	207	195	181
	‰	14,83	17,27	14,88	14,12	14,68	13,00	14,15	16,58	16,31	15,54	13,41
okres NZ	‰	12,19	12,10	11,41	11,92	11,97	11,69	12,28	12,42	12,29	12,26	11,75
NSK	‰	11,19	11,12	10,98	11,17	10,97	11,14	11,45	11,13	11,37	11,43	11,19
SR	‰	9,77	9,84	9,62	9,70	9,63	9,48	9,93	9,64	9,92	9,97	9,76

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, spracované autorkami

Hrubá miera úmrtnosti v období rokov 2009 až 2019 sa pohybovala v rozpätí od 18,25 ‰ (r. 2015) po 7,76 ‰ (r. 2014). V porovnaní so Združením obcí Termál (13,41 ‰) vykazuje obec nižšiu mieru úmrtnosti ale v porovnaní s okresom Nové Zámky (11,75 ‰), NSK (11,19 ‰) a SR (9,76 ‰) hrubá miera úmrtnosti v Radave vykazuje mierne vyššie hodnoty (r. 2019).

Vyššia úmrtnosť obyvateľov počas celého obdobia rokov 2009 - 2019 nad pôrodnosťou poukazuje na prirodzený úbytok obyvateľov (tab. 7 a graf 3).

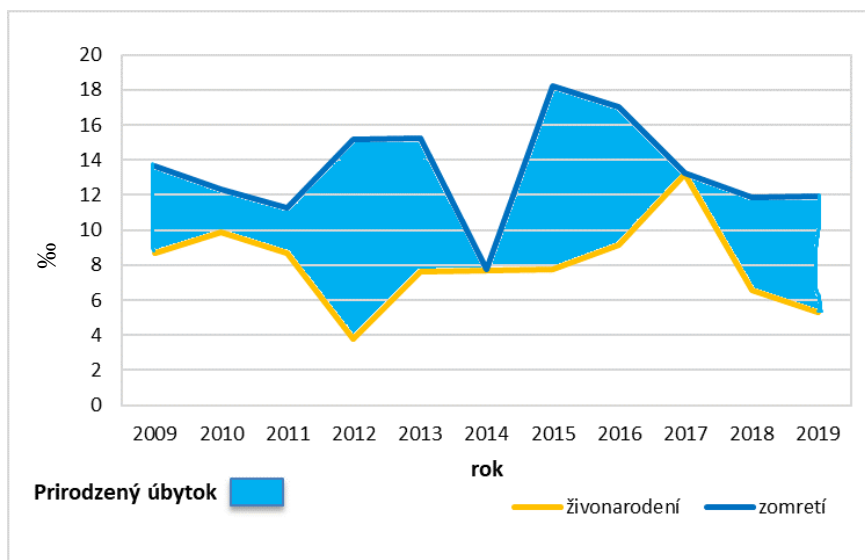
Tab. 7 - Vývoj prirodzeného prírastku (úbytku) obyvateľstva obce Radava (r. 2009 - 2019)

Územie	m.j.	Rok										
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Radava	abs.	-4	-2	-2	-9	-6	0	-8	-6	0	-4	-5
	‰	-4,96	-2,47	-2,50	-11,41	-7,62	0,00	-10,43	-7,87	0,00	-5,28	-6,64
ZO Termál	abs.	-109	-103	-90	-95	-113	-70	-76	-79	-94	-90	-73
	‰	-6,23	-8,26	-7,56	-7,13	-8,05	-5,24	-7,11	-7,74	-8,29	-7,31	-5,48
okres NZ	‰	-2,87	-3,19	-2,36	-3,84	-4,20	-3,40	-4,41	-3,99	-3,55	-4,52	-3,48
NSK	‰	-1,57	-1,85	-1,32	-2,44	-2,50	-2,33	-2,85	-2,07	-2,20	-2,54	-2,20
SR	‰	1,53	1,28	1,65	0,57	0,51	0,68	0,33	0,96	0,75	0,61	0,70

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, spracované autorkami

Prirodzený úbytok obyvateľov je dôsledkom vyššieho podielu obyvateľov v poreprodukčnom veku. V roku 2019 bol prirodzený úbytok obyvateľov v hodnote -5 osôb, čo predstavuje -6,64 ‰.

Graf 3 - Vývoj prirodzeného pohybu obyvateľstva obce Radava v období rokov 2009 - 2019

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, spracované autorkami

Zmena trvalého bydliska je ďalším ukazovateľom dynamiky obyvateľstva a vyjadruje migračný pohyb obyvateľov obce. Ako vidieť z tab. 10 a z grafu 4, obec Radava v rokoch 2009 - 2019 zaznamenávala migračný prírastok ako i migračný úbytok.

Počet obyvateľov rastie imigráciou – prisťahovanými do obce. Za obdobie rokov 2009 - 2019 sa do obce prisťahovalo 117 obyvateľov. Najviac prisťahovaných bolo v roku 2018, kedy sa prisťahovalo 20 osôb a v roku 2011, kedy do obce imigrovalo 14 obyvateľov. Najmenej obyvateľov sa prisťahovalo v roku 2011 a to len dvaja. V roku 2019 bola imigrácia 12 osôb, čo predstavuje 15,94 ‰.

V porovnaní s priemernými hodnotami imigrácie okresu Nové Zámky (6,84 ‰), NSK (4,67 ‰) a Slovenska (1,29 ‰) v prepočte na 1000 obyvateľov obec dosahuje pozitívnejšie hodnoty (tab. 8) a približne rovnaké ako v Združení obcí Termál (16,95 ‰).

Tab. 8 - Vývoj imigrácie obyvateľov do obce Radava v období rokov 2009 - 2019

Územie	m. j.	Rok										
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Radava	abs.	11	12	2	7	7	11	9	12	14	20	12
	‰	13,63	14,82	2,50	8,87	8,90	14,23	11,73	15,75	18,54	26,39	15,94
ZO Termál	abs.	226	256	209	174	194	201	171	215	235	256	212
	‰	15,79	19,04	16,95	12,74	13,46	14,21	11,33	18,98	18,34	19,27	16,95
okres NZ	‰	6,75	6,33	6,60	6,28	6,29	6,94	7,01	7,11	7,48	7,64	6,84
NSK	‰	4,72	4,77	4,64	4,97	4,59	4,78	4,57	5,05	4,71	5,16	4,67
SR	‰	1,17	0,97	0,90	1,00	0,95	0,99	1,29	1,42	1,32	1,33	1,29

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, spracované autorkami

Kým imigráciou počet obyvateľov rastie, emigráciou sa počet znižuje. Za obdobie rokov 2009 - 2019 sa z obce odsťahovalo 143 obyvateľov. Najviac obyvateľov sa odsťahovalo v rokoch 2017 a 2010 (20 osôb). Vysoká emigrácia v počte 19 osôb bola i v rokoch 2011 a 2019. Vývoj odlivu obyvateľov bol kolísavý (tab. 9, graf 4), pohyboval sa

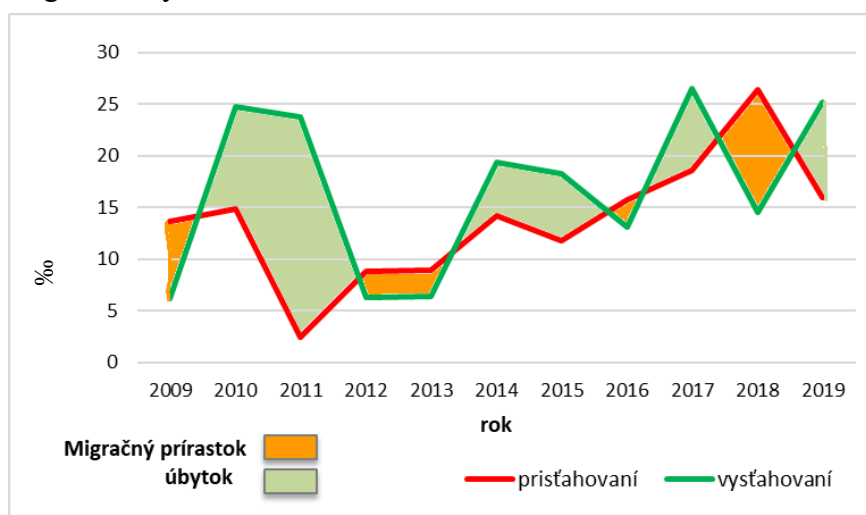
v rozpätí od 5 (r. 2009, 2012, 2013) po 20 osôb (r. 2010, 2017). V roku 2019 sa z obce vysťahovalo 19 osôb (25,23 ‰). V priemernej hodnote emigrácie obec dosahuje negatívnejšie hodnoty ako v ostatných porovnávaných úrovniach.

Tab. 9 - Vývoj vysťahovaných z obce Radava v období rokov 2009 - 2019

Územie	m. j.	Rok										
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Radava	abs.	5	20	19	5	5	15	14	10	20	11	19
	‰	6,20	24,69	23,78	6,34	6,35	19,41	18,25	13,12	26,49	14,51	25,23
ZO Termál	abs.	157	199	190	179	197	246	239	203	270	199	264
	‰	10,92	16,52	14,35	12,57	14,84	17,94	17,42	16,45	20,13	13,91	20,67
okres NZ	‰	5,92	6,29	6,43	6,45	6,79	8,08	7,83	7,79	9,21	8,41	9,51
NSK	‰	4,17	4,22	4,40	4,21	4,61	4,99	5,23	5,55	5,58	5,60	5,97
SR	‰	0,37	0,35	0,35	0,37	0,51	0,67	0,71	0,70	0,64	0,61	0,62

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, spracované autorkami

Graf 4 - Vývoj migrácie obyvateľov v obci Radava v období rokov 2009 - 2019

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, spracované autorkami

Výsledkom imigrácie a emigrácie je migračné saldo, ktoré môže dosahovať kladné hodnoty (prírastok) alebo záporné (úbytok). Ako vidieť z grafu 4, obec Radava v rokoch 2009, 2012, 2013 ako i 2018 zaznamenala migračný prírastok a v ostatných rokoch sledovaného obdobia 2009 - 2019 mala migračný úbytok (tab. 10).

Tab. 10 - Vývoj migračného prírastku (úbytku) obyvateľov obce Radava (r. 2009 - 2019)

Územie	m.j.	Rok										
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Radava	abs.	6	-8	-17	2	2	-4	-5	2	-6	9	-7
	‰	7,44	-9,88	-21,28	2,54	2,54	-5,18	-6,52	2,63	-7,95	11,87	-9,30
ZO Termál	abs.	69	57	19	-5	-3	-45	-68	12	-35	57	-52
	‰	4,87	2,52	2,60	0,17	-1,39	-3,73	-6,08	2,53	-1,79	5,36	-3,72
okres NZ	‰	0,83	0,03	0,17	-0,17	-0,50	-1,14	-0,83	-0,69	-1,73	-0,77	-2,67
NSK	‰	0,56	0,56	0,23	0,75	-0,03	-0,21	-0,66	-0,49	-0,87	-0,44	-1,31
SR	‰	0,81	0,62	0,55	0,63	0,44	0,32	0,58	0,72	0,68	0,73	0,67

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, spracované autorkami

Migračný úbytok za celé obdobie prevýšil migračný prírastok o 26 obyvateľov. V porovnaní so Združením obcí Termál (-3,72 ‰), s okresom Nové Zámky (-2,67 ‰), NSK (-1,31 ‰) a SR (0,67 ‰) obec dosahuje (r. 2019) vyššie záporné hodnoty migračného pohybu obyvateľov v prepočte na 1000 obyvateľov.

V bilancii celkového pohybu obyvateľov obce (tab. 11 a graf 5) sa prejavuje úbytok obyvateľov, ktorý za rokov 2009 až 2019 dosiahol 72 obyvateľov. Najvyššie hodnoty boli sledované v roku 2011, kedy úbytok osôb predstavoval -23,78 ‰ (19 osôb). Celkový prírastok bol zaznamenaný v obci iba v rokoch 2009, kedy predstavoval dve osoby, tzn. 2,48 ‰ a v roku 2018, kedy pribudlo do obce 5 osôb (6,60 ‰). V roku 2019 dosiahol prirodzený pohyb v obci Radava zápornú hodnotu v podobe -12 osôb, čo znamená úbytok -15,94 ‰.

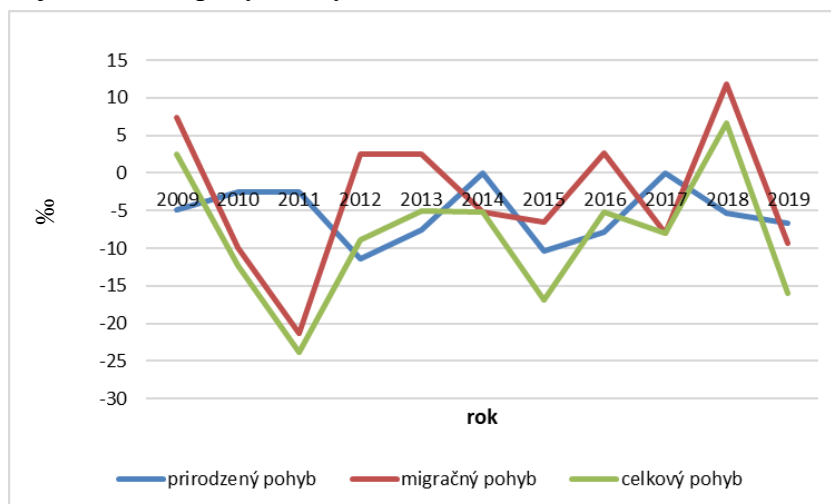
Tab. 11 - Celkový pohyb obyvateľov obce Radava v období rokov 2009 - 2019

Územie	m.j.	Rok										
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Radava	abs.	2	-10	-19	-7	-4	-4	-13	-4	-6	5	-12
	‰	2,48	-12,35	-23,78	-8,87	-5,08	-5,18	-16,95	-5,25	-7,95	6,60	-15,94
ZO Termál	abs.	-40	-46	-71	-100	-116	-115	-144	-67	-129	-33	-125
	‰	-1,36	-5,74	-4,96	-6,96	-9,44	-8,96	-13,19	-5,21	-10,08	-1,95	-9,20
okres NZ	‰	-2,04	-3,16	-2,19	-4,01	-4,69	-4,54	-5,24	-4,68	-5,28	-5,29	-6,15
NSK	‰	-1,01	-1,29	-1,08	-1,69	-2,53	-2,54	-3,50	-2,57	-3,07	-2,98	-3,51
SR	‰	2,34	1,91	2,20	1,21	0,95	1,00	0,90	1,67	1,43	1,34	1,37

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, spracované autorkami

Ako vidieť z grafu 5, vývoj počtu obyvateľov ovplyvňuje migračný pohyb. V porovnaní s Mikroregiónom Termál (-9,20 ‰), s okresom (-6,15 ‰), krajom (-3,51 ‰) a republikou (1,37 ‰) má obec negatívnejší vývoj v celkovom pohybe obyvateľstva.

Graf 5 - Vývoj celkového pohybu obyvateľov obce Radava v období rokov 2009 - 2019

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, spracované autorkami

Súčasná veková štruktúra neumožňuje obci Radava rásť z vnútorných zdrojov, a preto je potrebné vytvárať podmienky pre udržanie mladého obyvateľstva v obci a podmienky pre podporu imigrácie.

Vývoj počtu obyvateľov ovplyvňujú ďalšie javy, ako sú sobášnosť a rozvodovosť. Sobášnosť v obci je pomerne nízka, čo je odrazom nízkeho počtu mladých ľudí a staršej

vekovej štruktúry obyvateľov. V obci sa počet sobášov pohybuje v rozpätí 1 až 9 (tab. 12). Maximálny počet sobášov bol v rokoch 2015 a 2014, kedy bolo zosobášených 9 a 7 dvojíc. Celkove za sledované obdobie bolo v obci 53 sobášov.

Tab. 12 - Vývoj počtu sobášov obyvateľov obce Radava období rokov 2009 - 2019

Územie	m. j.	Rok										
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Radava	abs.	3	4	1	5	3	7	9	6	6	5	4
	‰	3,72	4,94	1,25	6,34	3,81	9,06	11,73	7,87	7,95	6,60	5,31
ZO	abs.	58	53	54	52	54	60	70	69	76	67	60
Termál	‰	4,32	3,91	3,95	4,11	3,45	4,24	5,08	5,25	5,38	4,91	4,48
okres NZ	‰	4,00	3,87	4,07	4,04	4,42	4,72	4,94	4,86	5,48	5,24	4,77
NSK	‰	4,37	4,10	4,23	4,25	4,37	4,62	4,86	5,02	5,42	5,42	5,02
SR	‰	4,87	4,68	4,75	4,81	4,71	4,94	5,31	5,51	5,76	5,73	5,44

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, spracované autorkami

Vývoj rozvodovosti, i keď nie je vysoká, má negatívny vplyv na fungovanie rodiny. Počet rozvodov v obci sa pohybuje v rozpätí 0 - 3 (tab. 13), čo je pozitívne. Za obdobie rokov 2009 - 2019 bolo v obci len 9 rozvodov.

Tab. 13 - Vývoj rozvodovosti obyvateľov obce Radava v období rokov 2009 - 2019

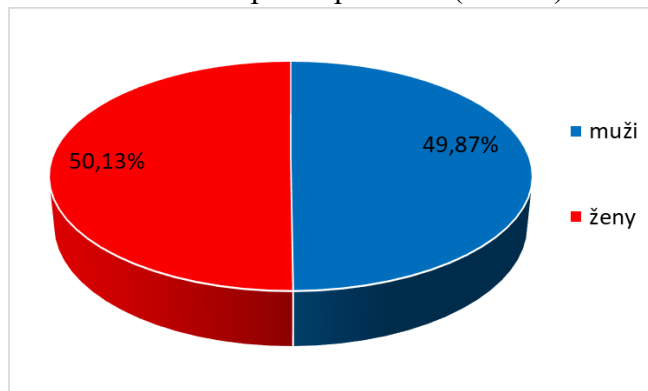
Územie	m. j.	Rok										
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Radava	abs.	0	0	1	0	0	0	2	0	2	1	3
	‰	0,00	0,00	1,25	0,00	0,00	0,00	2,61	0,00	2,65	1,32	3,98
ZO	abs.	20	14	29	22	21	26	17	26	22	18	20
Termál	‰	1,38	1,00	1,63	1,38	1,81	2,10	1,14	1,86	1,97	1,11	1,53
okres NZ	‰	2,70	2,39	2,38	2,04	2,28	2,11	1,93	1,84	1,86	1,86	1,86
NSK	‰	2,54	2,31	2,21	2,18	2,23	2,04	1,90	1,95	1,91	1,93	1,88
SR	‰	2,34	2,21	2,06	2,03	2,02	1,94	1,81	1,71	1,77	1,76	1,74

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, spracované autorkami

1.1.4.3 Štruktúra obyvateľstva

Štruktúra obyvateľstva podľa pohlavia (graf 6) je charakteristická miernou prevahou žien (50,13 %) nad mužmi (49,87 %).

Graf 6 - Štruktúra obyvateľstva obce Radava podľa pohlavia (r. 2019)

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, spracované autorkami

Ženy sa dožívajú vyššieho veku, preto majú viacpočetné postavenie vo vyšších vekových kategóriách. V nižších vekových kategóriách prevažujú muži.

Index maskulinity, udávajúci koľko mužov pripadá na 1000 žien, dosahuje hodnotu 994,67 a dokumentuje tiež prevahu žien na mužmi.

Zloženie obyvateľstva podľa veku je významným znakom demografickej štruktúry obyvateľov. Veková štruktúra obyvateľstva podľa reprodukčného veku poukazuje na silne regresívny typ vývoja populácie obce, ktorý je charakteristický vysokým podielom obyvateľstva poreprodukčného veku (50 a viac rokov). Dosahuje až 48,66 % a je viac ako 4-krát väčší ako podiel detskej zložky obyvateľstva. Obyvateľstvo poreprodukčného veku má dominantné postavenie v populácii obce a preyšuje aj skupinu obyvateľstva reprodukčného veku. V predreprodukčnom veku (0-14 roční) je len 10,16 % populácie (tab. 14, graf 7).

Graf 6 - Štruktúra obyvateľstva obce Radava podľa pohlavia (r. 2019)

Najsilnejšou zložkou obyvateľstva by malo byť obyvateľstvo reprodukčného veku, ktoré však netvorí ani polovicu (41,18 %) populácie a v porovnaní s obyvateľstvom poreprodukčného veku je jeho zastúpenie nižšie až o 7,48 percentuálnych bodov. Táto štruktúra obyvateľstva neumožňuje ani jednoduchú reprodukciu z vlastných zdrojov.

Tab. 14 - Veková štruktúra obyvateľov obce Radava podľa reprodukcie (r. 2019)

Územie	Predreprodukčný vek (0-14 rokov)		Reprodukčný vek (15-49 rokov)		Poprodukčný vek (50 a viac rokov)	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Radava	76	10,16	308	41,18	364	48,66
ZO Termál	1616	12,33	6058	46,22	5432	41,45
okres N. Zámky	17997	12,99	64759	46,73	55821	40,28
NSK	92778	13,76	317861	47,14	263667	39,10
SR	863720	15,83	2624165	48,08	1969988	36,09

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, spracované autorkami

Veková štruktúra obyvateľov podľa produktivity je charakterizovaná predproduktívnou (0 - 14-roční), produktívnou (15 - 64) a poproduktívnou zložkou (65 a viac rokov) obyvateľstva. Ako vidieť z tab. 15 a grafu 8 v tejto vekovej štruktúre obyvateľstva dominuje obyvateľstvo produktívneho veku, ktoré dosahuje 63,10 % obyvateľstva obce.

Tab. 15 - Veková štruktúra obyvateľstva obce Radava podľa produktivity (r. 2019)

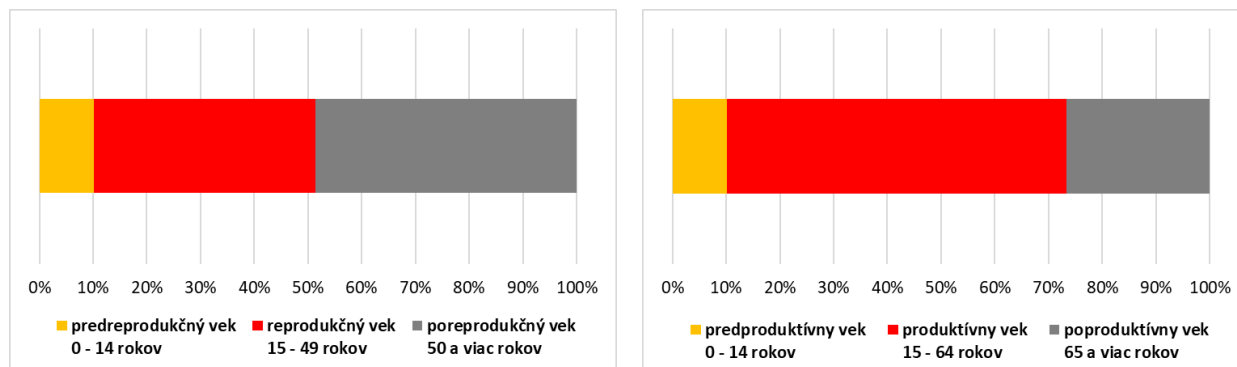
Územie	Predproduktívny vek (0-14 rokov)		Produktívny vek (15-64 rokov)		Poproduktívny vek (65 a viac rokov)	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Radava	76	10,16	472	63,10	200	26,74
ZO Termál	1616	12,33	8846	67,50	2644	20,17
okres Nové Zámky	17997	12,99	94402	68,12	26178	18,89
NSK	92778	13,76	458740	68,03	122788	18,21
SR	863720	15,83	3688978	67,59	905175	16,58

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, spracované autorkami

Charakter populácie obce vysvetľuje vzťah predproduktívnej a poproduktívnej zložky. Predproduktívna zložka obyvateľstva dosahuje na populácii obce nízky podiel. Na 1000 obyvateľov pripadá len 10,16 detí (tab. 15, graf 8), kým obyvateľstvo dôchodkového veku je zastúpené viac ako dvojnásobne (26,74 %). V porovnaní s produktívnou zložkou obyvateľstva

Združenia obcí Termál (67,50 %), okresu Nové Zámky (68,12 %), Nitrianskym samosprávnym krajom (68,03 %) ale i Slovenskom (67,59 %) populácia obce v produktívnom veku dosahuje nižší podiel (63,10 %). Obyvateľstvo v poproduktívnom veku (65 a viac roční) dosahuje podielom 26,74 % vyššie hodnoty ako okres, kraj a SR (tab. 15).

Graf 7 a 8 - Veková štruktúra obyvateľstva obce Radava podľa reprodukcie a produktivity (r. 2019)

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, *spracované autorkami*

Regresívny typ populácie ovplyvňuje reprodukčné procesy, súčasne určuje aj potenciál pracovných síl. Nízky podiel predreprodukčnej resp. predproduktívnej vekovej skupiny sa môže odraziť i na tvorbe pracovnej sily v ďalšom období, môže zapríčiniť nielen jej stagnáciu ale i regres. K zlepšeniu populačnej situácie obce môže prospieť nielen jej hospodársky rozvoj a vytvorenie dostatku pracovných príležitostí v rôznych odvetviach hospodárstva najmä v mestách Šurany a Nové Zámky, kam obyvateľstvo dochádza za prácou ale aj vytvorenie harmonického a kvalitného životného prostredia v obci.

Starnutie populácie obce charakterizujú i ďalšie vybrané demografické ukazovatele, ako napr. index starnutia, index ekonomickej zaťaženia obyvateľstva, index vitality alebo priemerný vek (tab. 16, graf 9).

Tab. 16 - Vybrané demografické ukazovatele obce Radava (r. 2019)

Územie	Index starnutia v %	Index ekonomickej závislosti mladých ľudí v %	Index ekonomickeho zaťaženia v %	Priemerný vek v rokoch
Radava	263,16	16,10	58,47	47,47
ZO Termál	182,15	17,93	49,40	44,37
okres N. Zámky	145,46	19,06	46,79	43,41
NSK	132,35	20,22	46,99	42,77
SR	104,80	23,41	47,95	41,06

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, *spracované autorkami*

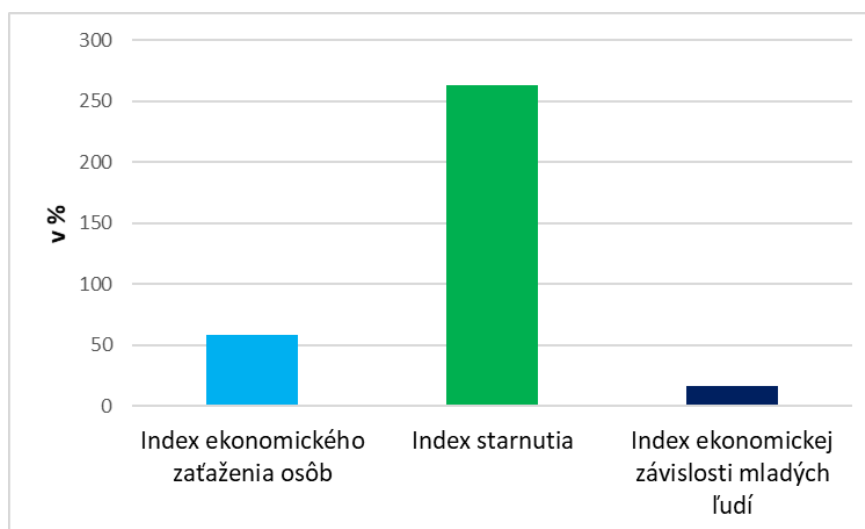
Index starnutia, určený pomerom poproduktívneho k predproduktívnemu veku, dosahuje hodnotu 263,16 %, ktorá je viac ako dvojnásobne vyššia ako celoslovenský priemer (104,80 %) a zároveň dosahuje vyššie hodnoty aj ako krajský (132,35 %), okresný (145,46 %) a mikroregionálny priemer (182,15 %), čo poukazuje na vysoký stupeň starnutia populácie obce. V populácii bude proces starnutia naďalej pokračovať a prehĺbovať sa. Starnutie populácie je spôsobené dôsledkom predlžovania ľudského života ako i nízkym zastúpením predproduktívnej vekovej zložky.

Danú situáciu dokumentuje aj index ekonomického zaťaženia, tzn. pomer obyvateľstva predproduktívneho a poproduktívneho veku k obyvateľstvu v produktívnom veku, ktorý je v obci nižší (16,10 %) ako je mikroregionálny index, ktorý má hodnotu 17,93 % ale i okresný, krajský a slovenský priemer (tab. 16).

Index ekonomickej závislosti mladých ľudí, charakterizovaný pomerom predproduktívneho veku k produktívnemu veku, dosahuje hodnotu 58,47 %, ktorá je vyššia ako mikroregionálny priemer (49,40 %), ale aj ako index okresu Nové Zámky, NSK a Slovenska.

Priemerný vek obyvateľstva dosahuje 47,47 rokov, čo je vyššia hodnota ako v Mikroregión Termál (44,37), okrese Nové Zámky (43,41), NSK (42,77) ako i v SR (41,06).

Graf 9 - Vybrané demografické ukazovatele obce Radava (r. 2019)

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, spracované autorkami

Rozvoj obce a využitie pracovných síl na trhu práce ovplyvňuje hlavne vzdelanostná štruktúra (tab. 17, graf 10).

Tab. 17 - Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva obce Radava (r. 2011)

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie	Pohlavie		Spolu	
	muži	ženy		
	abs.	abs.	abs.	%
Primárne	55	96	151	18,92
Základné	55	96	151	18,92
Sekundárne	243	203	446	55,89
Učňovské (bez maturity)	91	58	149	18,67
Stredné odborné (bez maturity)	47	32	79	9,90
Úplné stredné učňovské (s maturitou)	16	9	25	3,13
Úplné stredné odborné (s maturitou)	77	76	153	19,17
Úplné stredné všeobecné	9	24	33	4,14
Vyššie odborné vzdelanie	3	4	7	0,88
Terciárne	31	46	77	9,65
Vysokoškolské bakalárske	5	8	13	1,63
Vysokoškolské magisterské, inžinierske, doktorské	22	38	60	7,52

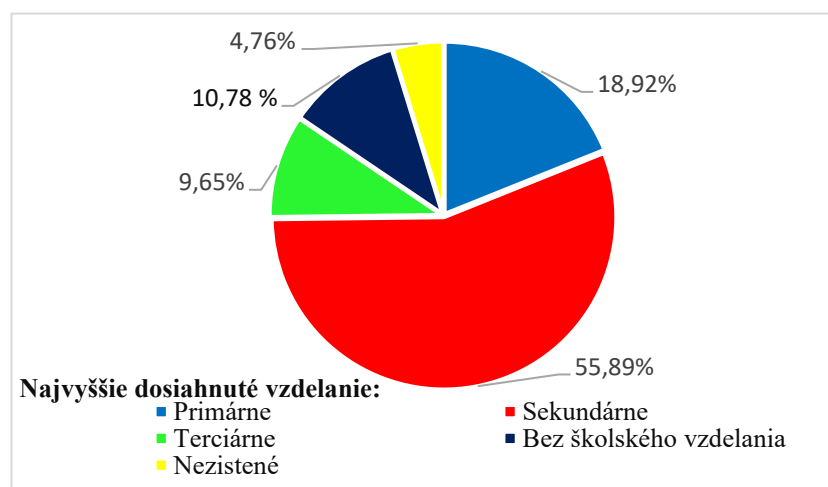
Najvyššie dosiahnuté vzdelanie		Pohlavie		Spolu	
		muži	ženy		
		abs.	abs.	abs.	%
Vysokoškolské spolu		31	46	77	9,65
Študijný odbor	prírodné vedy	1	3	4	0,50
	technické vedy a náuky I (baníctvo, hutníctvo, strojárstvo, informatika a VT, elektrotechnika, technická chémia, potravinárstvo)	5	3	8	1,00
	technické vedy a náuky II (textilná výroba, spracovanie kože, dreva, plastov, výroba hudobných nástrojov, architektúra, stavebníctvo, doprava, pošty, telekomunikácie, automatizácia, špecializované odbory)	0	1	1	0,13
	poľnohospodársko-lesnícke a veterinárne vedy a náuky	6	2	8	1,00
	zdravotníctvo	1	4	5	0,63
	spoločenské vedy, náuky a služby I (filozofické, ekonomické, politologické a právnické vedy, ekon. a manažment, obchod a služby, SŠ - OA, HA, praktická škola, učebné odbory)	8	12	20	2,51
	spoločenské vedy, náuky a služby II (historické, filologické, pedagogické a psychologické vedy, publicistika a informácie, telovýchova, učiteľstvo, SŠ - gymnáziá)	6	19	25	3,13
	vedy a náuky o kultúre a umení	2	0	2	0,25
	nezistený	2	2	4	0,50
Bez školského vzdelania		46	40	86	10,78
Nezistené		18	20	38	4,76
Spolu		393	405	798	100,00

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov, 2011

Viac ako polovica obyvateľov (55,89 %) obce má dosiahnuté najvyššie sekundárne vzdelanie. V sekundárnom vzdelaní majú obyvatelia ukončené hlavne úplné stredné odborné vzdelanie s maturitou (19,17 %) a učňovské bez maturity (18,67 %). Primárne vzdelanie má ukončené 18,92 % obyvateľov.

Podiel terciárneho vzdelania na populácii obce je 9,65 %. Vzdelanostnú štruktúru dopĺňa obyvateľstvo bez vzdelania, ku ktorému patria najmä deti. Táto skupina tvorí 10,78 %. U 7,76 % populácie vzdelanie nebolo zistené (tab. 17, graf 10).

Graf 10 - Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva obce Radava (r. 2011)

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov, 2011, spracované autorkami

Obec Radava je z hľadiska národnostnej štruktúry (tab. 18, graf 11 a 12) homogénna a mení sa len v minimálnej miere. K slovenskej národnosti sa hlásilo 98,37 % obyvateľov

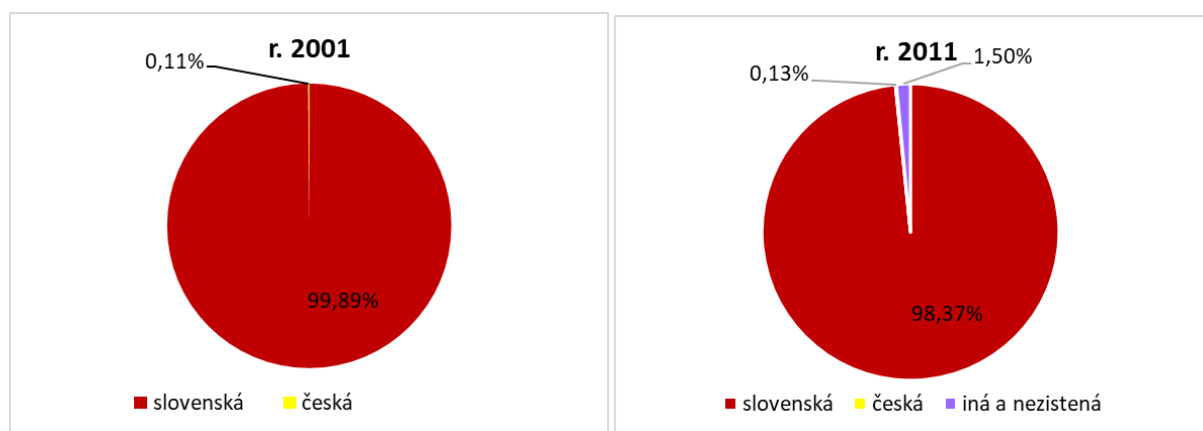
(r. 2011). Z ďalších národností bola v obci zastúpená len česká národnosť. U 1,50 % obyvateľov nebola národnosť zistená.

Tab. 18 - Národnostná štruktúra obce Radava (r. 2001 a 2011)

Rok	Národnosť									
	slovenská		maďarská		česká		rómska		iná a nezistená	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
2001	880	99,89	-	-	1	0,11	-	-	-	-
2011	785	98,37	-	-	1	0,13	-	-	12	1,50

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov, 2001, 2011

Graf 11 a 12 - Národnostná štruktúra obce Radava (r. 2001 a 2011)

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov, 2001, 2011, *spracované autorkami*

Podobná situácia je i v religiónnej štruktúre, kde sa k rímsko-katolíckemu náboženstvu hlási 87,09 % obyvateľov (r. 2011). Ostatné vierovyznania sú zastúpené obci v nepatrnej miere. Bez vyznania je 5,51% obyvateľstva (tab. 19, graf 13 a 14).

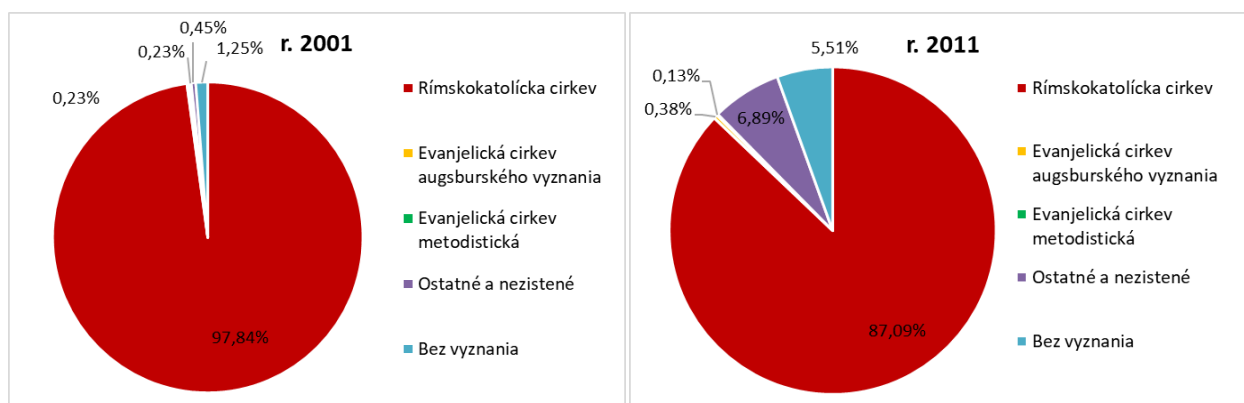
Sčítanie ľudu, domov a bytov v roku 2011 bolo charakteristické vysokým podielom (6,90 %) nezistenej religiozity, čo môže znížiť vysoký pokles v rímsko-katolíckom vierovyznaní. Oproti roku 2001 výrazne vzrástol podiel obyvateľov bez vierovyznania.

Tab. 19 - Religiózna štruktúra obyvateľstva obce Radava (r. 2001 a r. 2011)

Rok	Vierovyznanie									
	Rímskokatolícka cirkev		Evanjelická cirkev augsburského vyznania		Evanjelická cirkev metodistická		Ostatné a nezistené		Bez vyznania	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
2001	862	97,84	2	0,23	2	0,23	4	0,45	11	1,25
2011	695	87,09	3	0,38	1	0,13	55	6,89	44	5,51

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov, 2001, 2011, *spracované autorkami*

Graf 13 a 14 - Religiózna štruktúra obyvateľstva obce Radava (r. 2001 a r. 2011)

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov, 2001, 2011, *spracované autorkami*

1.1.5 EKONOMICKÁ ZÁKLADŇA

1.1.5.1 Štruktúra využitia pôdneho fondu

Najvýznamnejším prírodným zdrojom obce je pôda. V štruktúre využitia pôdneho fondu obce Radava má dominantné postavenie poľnohospodárska pôda s plochou 650,24 ha. Stupeň jej zornenia dosahuje 86,95 %. Plocha ornej pôdy zaberá 74,96 % z plochy obce. Štruktúru využitia poľnohospodárskeho pôdneho fondu dopĺňajú vinice (20,61 ha, tzn. 2,73 % z plochy obce) a záhrady (37,60 ha, tzn. 4,99 % z pôdneho fondu). Na trvalé trávnaté porasty pripadá 26,22 ha (3,48 % z plochy obce).

Nepoľnohospodársky pôdny fond je tvorený lesnou pôdou, ktorá zaberá 11,17 ha (tzn. 1,48 %) z plochy územia obce. Okrem toho sa tu vyskytujú vodné plochy (7,14 ha) a zastavané plochy (74,05 ha). Ostatné plochy tvoria 11,64 ha.

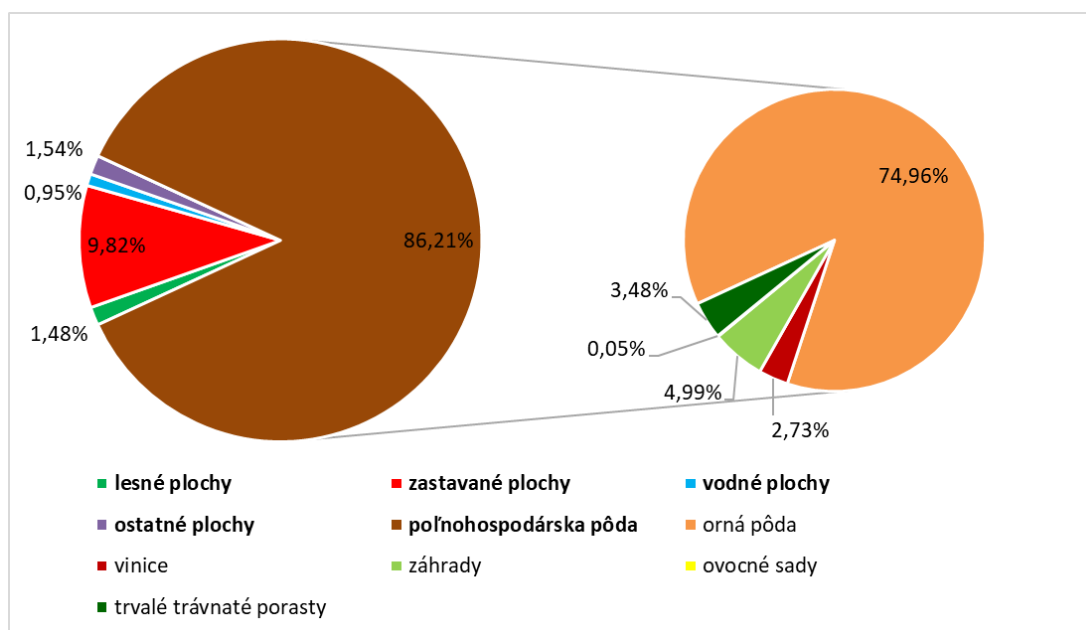
V porovnaní s rokom 2003, v roku 2019 nastali zmeny vo využití pôdy (tab. 20), čo sa najviac prejavilo v presune plôch z jednotlivých kategórií najmä do kategórie ostatné plochy, raste zastavanej plochy a poklese poľnohospodárskej plochy. Mierne narástli plochy záhrad, ktoré sa zvýšili o viac ako 7 ha. Využitie pôdneho fondu obce dokumentujú tab. 20 a graf 15.

Tab. 20 - Štruktúra pôdneho fondu obce Radava (r. 2003, 2014 a 2019)

Formy využitia pôdneho fondu	Rozloha (v ha)		
	r. 2003	r. 2014	r. 2019
lesné plochy	11,17	11,17	11,17
zastavané plochy	61,18	67,14	74,05
vodné plochy	7,59	7,59	7,14
ostatné plochy	8,25	11,67	11,64
poľnohospodárska pôda	671,73	650,67	650,24
- orná pôda	605,83	565,72	565,41
- chmeľnice	0,02	0,00	0,00
- vinice	19,37	20,27	20,61
- záhrady	20,49	38,03	37,60
- ovocné sady	0,41	0,41	0,41
- trvalé trávnaté porasty	25,61	26,25	26,22
Spolu	759,97	754,23	754,23

Zdroj: ŠÚ SR, 2004, 2015, 2020, *spracované autorkami*

Graf 15 - Využitie pôdneho fondu obce Radava (r. 2019)

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, spracované autorkami

1.1.5.2 Trh práce

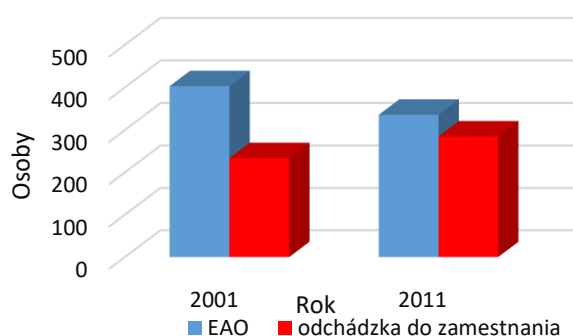
V r. 2011 bolo v obci evidovaných 366 ekonomicky aktívnych obyvateľov (EAO), čo predstavuje 65,9 % z populácie obce v produktívnom veku. Obyvateľstvo odchádza za pracovnou príležitosťou hlavne do miest Nových Zámky, Šurany alebo Vráble, ktoré poskytujú pracovné príležitosti nielen pre vlastné obyvateľstvo, ale aj pre obyvateľstvo okolitých obcí vidieka. Za prácou mimo obec odchádza 285 osôb, tzn. 84,83 % z EAO (tab. 21, graf 16).

Tab. 21 - Základné ukazovatele EAO obce Radava (r. 2001 a 2011)

Rok	EAO (počet osôb)	EAO/100 obyv.	odchádzka do zamestnania	odchádzka/100 EAO
2001	403	46,31	234	58,06
2011	366	45,86	285	84,83

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov, 2001, 2011, spracované autorkami

Graf 16 - EAO a odchádzka za prácou mimo obec bývania obyvateľstvom obce Radava (r. 2001 a 2011)

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov, 2001, 2011, spracované autorkami

Medzi EAO prevládajú muži (210), ktorí dosahujú podiel 57,37 % a na mužoch produktívneho veku sa podieľajú 72,4 %. Ženy dosahujú nižší podiel (42,62 %, tzn. 156 žien), ktoré na produktívnom veku žien dosahujú 58,8 % (tab. 21, graf 16).

V zamestnanosti EAO podľa zamestnaneckej štruktúry majú výrazné postavenie zamestnanci (tab. 22). Podiel zamestnancov na EAO dosiahol 65,57 %. Skupina podnikateľov dosahuje nízky podiel len 11, 7 %, ale v rozvoji obce nadobúda stále významnejšie miesto (tab. 22). Štruktúru dopĺňajú minimálnym podielom členovia družstiev.

Ekonomickú aktivitu dopĺňa obyvateľstvo ekonomicky neaktívne, ktoré tvorí dominantnú časť (419 osôb tzn. 53,38 %) z populácie obce. Do tejto skupiny patria osoby na rodičovskej dovolenke, nepracujúci dôchodcovia a osoby závislé, tvorené deťmi do 16 rokov, študenti stredných a vysokých škôl.

Tab. 22 - EAO obce Radava podľa spoločenskej skupiny (r. 2011)

Územie	Postavenie v zamestnaní										
	zamestnanci		podnikatelia			členovia družstiev		vypomáhajúci nepl. členovia domácností a pod.		ostatní a nezistení spolu	
	abs.	%	so zamestnancami	bez zamestnancov	spolu v %	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Radava	240	65,57	14	29	11,7	1	0,27	0	0,0	82	22,40
ZO Termál	4 613	71,71	131	558	10,71	49	0,76	11	0	1071	16,64

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov, 2011

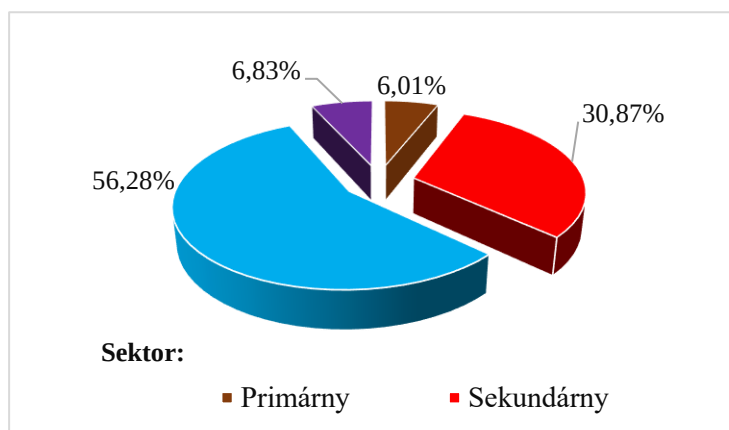
V sektorovej štruktúre zamestnanosti EAO má primárne postavenie terciárny sektor (tab. 23, graf 17), ktorý viaže 56,28 % EAO. Na druhom mieste je sekundárny sektor (30,87 %) a za ním nasleduje primárny sektor s najnižším podielom (6,01 %) na EAO obce.

Tab. 23 - Ekonomicky aktívne obyvateľstvo obce Radava podľa sektorov hospodárstva (r. 2001 a 2011)

Rok	Primárny sektor	Sekundárny sektor	Terciárny sektor	EAO bez udania	Spolu
2001	25	112	203	63	403
2011	22	113	206	25	366

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov, 2001, 2011

Graf 17 - EAO obce Radava podľa sektorov hospodárstva (r. 2011)

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov, 2011, spracované autorkami

V odvetvovej štruktúre hospodárstva má vedúce postavenie priemyselná výroba, v ktorej pracuje takmer 27,87 % EAO. Výraznejšie je v nej zastúpená výroba výrobkov z gumy a plastov (3,28 %) a výroba motorových vozidiel, návesov a prívesov (3,28 %). Z nevýrobných odvetví vyšší podiel EAO je zastúpený v maloobchode (9,56 %), vo verejnej správe a obrane, v povinnom sociálnom zabezpečení (8,74 %), vo vzdelávaní (6,56 %), v doprave (5,19 %). Ostatné odvetvia dosahujú nižšiu zamestnanosť EAO (tab. 24).

Tab. 24 - EAO obce Radava podľa odvetví hospodárstva (r. 2011)

Odvetvie ekonomickej činnosti	Ekonomicky aktívne osoby			
	muži	ženy	spolu	z toho dochádza do zamestnania
Lesníctvo a ťažba dreva	0	1	1	1
Ťažba uhlia a lignitu	2	0	2	2
Výroba potravín	4	3	7	3
Výroba nápojov	0	1	1	0
Výroba odevov	2	1	3	1
Tlač a reprodukcia záznamových médií	3	1	4	4
Výroba koksu a rafinovaných ropných produktov	0	1	1	0
Výroba chemikálií a chemických produktov	1	0	1	0
Výroba výrobkov z gumy a plastu	10	2	12	10
Výroba ostatných nekovových minerálnych výrobkov	2	0	2	0
Výroba a spracovanie kovov	2	1	3	0
Výroba kovových konštrukcií okrem strojov a zariadení	5	2	7	6
Výroba počítačových, elektronických a optických výrobkov	4	2	6	4
Výroba elektrických zariadení	4	2	6	5
Výroba strojov a zariadení i. n.	4	1	5	4
Výroba motorových vozidiel, návesov a prívesov	8	4	12	11
Výroba ostatných dopravných prostriedkov	1	0	1	1
Výroba nábytku	0	2	2	0
Iná výroba	2	1	3	2
Oprava a inštalácia strojov a prístrojov	1	0	1	0
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	3	0	3	3
Výstavba budov	8	3	11	9
Inžinierske stavby	4	0	4	3
Špecializované stavebné práce	17	1	18	16
Veľkoobchod a maloobchod a oprava motorových vozidiel a motocyklov	2	0	2	2
Veľkoobchod, okrem motorových vozidiel a motocyklov	8	3	11	7
Maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov	9	26	35	26
Pozemná doprava a doprava potrubím	15	4	19	16
Skladové a pomocné činnosti v doprave	16	2	18	16
Poštové služby a služby kuriérov	2	5	7	7
Ubytovanie	1	2	3	2
Činnosti reštaurácií a pohostinstiev	6	3	9	6
Nakladateľské činnosti	0	1	1	1
Telekomunikácie	1	0	1	1
Finančné služby, okrem poistenia a dôchodkového zabezpečenia	0	1	1	1

Odvetvie ekonomickej činnosti	Ekonomicky aktívne osoby			
	muži	ženy	spolu	z toho dochádza do zamestnania
Pomocné činnosti finančných služieb a poistenia	1	0	1	1
Činnosti v oblasti nehnuteľností	0	1	1	1
Právne a účtovnícke činnosti	0	2	2	2
Vedenie firiem; poradenstvo v oblasti riadenia	0	2	2	2
Architektonické a inžinierske činnosti; technické testovanie a analýzy	1	1	2	1
Vedecký výskum a vývoj	1	1	2	2
Sprostredkovanie práce	0	1	1	0
Činnosti cestovných agentúr, rezervačné služby cestovných kancelárií a súvisiace činnosti	0	1	1	1
Bezpečnostné a pátracie služby	2	2	4	2
Administratívne, pomocné kancelárske a iné obchodné pomocné činnosti	2	1	3	3
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	11	21	32	28
Vzdelávanie	10	14	24	23
Zdravotníctvo	4	8	12	10
Starostlivosť v pobytových zariadeniach	1	2	3	1
Sociálna práca bez ubytovania	0	3	3	2
Tvorivé, umelecké a zábavné činnosti	0	1	1	1
Činnosti herní a stávkových kancelárií	1	0	1	1
Športové, zábavné a rekreačné činnosti	1	0	1	1
Ostatné osobné služby	0	2	2	2
Nezistené	17	8	25	16
Spolu	210	156	366	285

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov, 2011

I keď dominantná časť obyvateľov odchádza za prácou mimo obec bydliska, v obci podniká viacero podnikateľských subjektov. Na väčšine poľnohospodárskej pôdy obce hospodári Poľnohospodárske družstvo Podhájska – Radava zamerané na zmiešané hospodárstvo. Poľnohospodárska výroba je hlavnou výrobnou činnosťou aj u šiestich súkromne hospodáriacich roľníkov, ktorí sú zameraní najmä na pestovanie zeleniny a obilia. Na základe živností sa rozvíja i stavebnícka činnosť a služby. Rozvoj obce je ovplyvňovaný rozvojom súkromného sektora, ktorý ponúka pracovné príležitosti vo viacerých oblastiach hospodárstva (tab. 25). Na území obce podniká viacero podnikateľských subjektov, prevažne na základe živnostenského oprávnenia (listu). Podnikateľská aktivita pritom môže viesť k rozvoju ďalších služieb najmä v oblasti cestovného ruchu a obchodnej siete.

Tab. 25 - Vybrané právnické a fyzické osoby v obci Radava v roku 2021

P.č.	Meno podnikateľského subjektu (živnostníka)	Zameranie	Právna forma	Počet zamestnancov
1.	Obec Radava	verejná správa	rozpočtová	6
2.	Základná škola	školsťvo	rozpočtová	4
3.	Materská škola	školsťvo	rozpočtová	4
4.	PD Podhájska - Radava	poľnohospodárstvo	družstvo	1
5.	Hostinec Radava	služby	súkromná	2
6.	Plynomont, s.r.o. (Penzión Iveta)	služby	s.r.o.	22
7.	Aquaground, s.r.o. (Penzión Lagán)	služby	s.r.o.	4

P.č.	Meno podnikateľského subjektu (živnostníka)	Zameranie	Právna forma	Počet zamestnancov
8.	Mgr. Anna Sládečková - Hostinec Tempo	služby	živnostníčka	2
9.	LEMAR SK, s.r.o.	elektrozariadenia	s.r.o.	3
10.	PAKS, s.r.o. (Penzión FONTE)	služby	s.r.o.	2
11.	MB stav, s.r.o.	stavebníctvo	s.r.o.	5
12.	COOP Jednota SD - Potraviny	obchod	družstvo	5
13.	Kaderníctvo	služby	živnostníčka	1
14.	Ing. Stanislav Petráš	výchova a vzdelávanie v oblasti ochrany práce	živnostník	1

Zdroj: Obecný úrad Radava, 2021, Živnostenský register SR, 2021

V štruktúre EAO tvoria významnú zložku nezamestnaní. V roku 2020 (k 31.6.) bolo v obci nezamestnaných 21 osôb, z toho 12 žien (tab. 26). Počet uchádzačov o zamestnanie dosahuje 5,74 % z EAO obce. Medzi nezamestnanými je evidovaný 1 obyvateľ absolvent.

Bez zastúpenia sú občania so zdravotným znevýhodnením a mladiství. Sledovaná je tiež štruktúra nezamestnaných podľa profesie vykonávanej bezprostredne pred zaradením do evidencie (tab. 26). V obci Radava prevládajú špecialisti (3 osoby). Ďalšie skupiny predstavujú technici a odborní pracovníci (2 osoby), pracovníci v službách a obchode (2 osoby) a operátori a montéri strojov a zariadení (2 osoby).

Tab. 26 - Nezamestnanosť v obci Radava podľa profesie vykonávanej bezprostredne pred zaradením do evidencie nezamestnanosti (k 31. 6. 2020)

Územie	Nezamestnanosť podľa profesie vykonávanej bezprostredne pred zaradením do evidencie nezamestnanosti													bezprostredne pred evidenciou bez zamestnania
	spolu	z toho ženy	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	neuvedené	
Radava	21	12	0	0	3	2	0	2	0	0	2	1	0	11
ZO Termál	444	258	0	4	10	23	10	41	3	28	58	65	1	201
okres NZ	4618	2597	1	50	130	220	239	485	21	249	506	587	3	2127

Poznámka: 0 - Príslušníci ozbrojených síl, 1 - Zákonnodarcovia, riadiaci pracovníci, 2 - Špecialisti, 3 - Technici a odborní pracovníci, 4 - Administratívni pracovníci, 5 - Pracovníci v službách a obchode, 6 - Kvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve, 7 - Kvalifikovaní pracovníci a remeselníci, 8 - Operátori a montéri strojov a zariadení, 9 - Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci

Zdroj: ÚPSVAR, 2020, *spracované autorkami*

V štruktúre nezamestnaných podľa veku (tab. 27) sú významné kategórie obyvateľstva vo veku 45-49-roční (4 osoby) a obyvatelia v vyššom veku 55-59-roční (4 osoby).

Tab. 27 - Nezamestnanosť v obci Radava podľa veku nezamestnaných (k 31. 5. 2020)

Územie	spolu	Nezamestnanosť podľa veku										neudané
		do 20	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60 a viac	
Radava	19	0	1	2	2	2	0	4	2	4	1	0
ZO Termál	421	4	42	49	44	42	42	45	56	64	33	0
okres NZ	4523	81	482	486	475	540	525	521	521	550	342	0

Zdroj: ÚPSVAR, 2020, *spracované autorkami*

V štruktúre nezamestnaných podľa vzdelania (tab. 28) prevažujú obyvatelia s vyšším sekundárnym vzdelaním (15 osôb), ktorí sa podieľali na celkovej nezamestnanosti 71,43 %.

Tab. 28 - Nezamestnanosť v obci Radava podľa vzdelania nezamestnaných (k 31. 6. 2020)

Územie	spolu	Nezamestnanosť podľa vzdelania									
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	neudané
Radava	21	0	0	2	15	0	0	0	4	0	0
ZO Termál	426	0	1	73	286	12	1	10	42	1	0
okres NZ	4618	0	23	845	3022	143	10	127	429	11	8

Poznámka: 0 - predprimárne vzdelanie, 1 - primárne vzdelanie, 2 - nižšie sekundárne vzdelanie, 3 - vyššie sekundárne vzdelanie, 4 - post sekundárne neterciárne vzdelanie, 5 - terciárne vzdelanie (nie VŠ), 6 - terciárne vzdelanie (VŠ 1. stupeň), 7 - terciárne vzdelanie (VŠ 2. stupeň), 8 - terciárne vzdelanie (VŠ 3. stupeň)

Zdroj: ÚPSVAR, 2020, *spracované autorkami*

1.1.5.3 Majetok a rozpočet obce

Ekonomický rozvoj obce riadi miestna samospráva prostredníctvom využívania jej majetku a disponibilných finančných prostriedkov. Úlohou samosprávy je predovšetkým plniť samosprávne funkcie vyplývajúce zo zákona o obecnom zriadení a ďalších prenesených kompetencií v rámci verejnej správy. Na zabezpečenie týchto služieb obec v roku 2019 mala k dispozícii 414 712,80 EUR a dosiahla pozitívne výsledky. Za obdobie rokov 2015 až 2019 hospodárila prevažne v pozitívnych číslach, dosahovala zisk, okrem roku 2017, kedy dosiahla stratu (tab. 29). Najvyšší výsledok hospodárenia dosiahla v r. 2019 v sume 41 539,80 EUR.

Tab. 29 - Vývoj rozpočtu obce Radava v EUR v období rokov 2015 - 2019

Rozpočet	Rok				
	2015	2016	2017	2018	2019
príjmy	315 800	308 016	382 089	474 679	414 712,80
výdavky	294 810	300 540	388 185	470 897	373 173
hospodársky výsledok	20 990	7 476	-6 106	3 782	41 539,80

Zdroj: Obecný úrad Radava, 2020

Príjmy obec získava zo 4 zdrojov. Ako vidieť z tab. 30 viac ako polovicu (62 %) príjmov obec získava z výnosov z dane pre fyzické osoby a z ostatných príjmov (27 %). Na miestne dane a poplatky pripadá podiel 10 % z celkových príjmov obce a na výnosy z majetku obce 1 % (r. 2019).

Tab. 30 - Štruktúra rozpočtových príjmov obce Radava v období rokov 2015 - 2019

Príjmy	Rok				
	2015	2016	2017	2018	2019
A. Miestne dane a poplatky	39 227,46	40 467,88	39 734,46	40 925,59	43 145,68
B. Výnosy z majetku obce	2 700	6 599	4 220	3 856	5 040
C. Výnosy z dane príjmu FO	179 064,03	198 108,69	203 889,42	226 755,39	254 763,77
D. Ostatné príjmy	94 808,51	62 840,43	134 245,12	203 142,02	111 763,35
Príjmy spolu	315 800	308 016	382 089	474 679	414 712,80

Zdroj: Obecný úrad Radava, 2020

K príjmom obce patrili i výnosy z majetku obce, ktoré v roku 2019 nadobudli 5 040 EUR hodnotu, hoci v predchádzajúcom roku priniesli 3 856 EUR. Z hľadiska finančnej sily, ktorá je vyjadrená celkovými príjmami obce v prepočte na jedného obyvateľa, disponovala obec sumou 554,43 EUR.

Výdavky obce sa orientujú na neinvestičné a investičné (tab. 31). Dominantná časť neinvestičných výdavkov smerovala na zabezpečenie činnosti vnútornej správy a školstva. Na zabezpečenie činnosti vnútornej správy obec v roku 2019 vynaložila 101 000 EUR, čo predstavovalo 27,07 % výdavkov obce. Do školstva smerovalo 121 029 EUR (32,43 %). Miestne hospodárstvo pre svoju činnosť využilo 38 365 EUR, čo predstavovalo 10,28 % výdavkov obce. Na zabezpečenie činnosti v oblasti kultúry, športu a sociálnej oblasti bolo spolu vynaložených 20 508 EUR, tzn. 5,50 %.

Tab. 31 - Štruktúra rozpočtových výdavkov obce Radava v období rokov 2015 - 2019

Výdavky	Rok				
	2015	2016	2017	2018	2019
A. Neinvestičné výdavky	256 461	267 629	352 278	331 810	351 008
Kultúra	1 500	2 000	6 000	5 499	8 631
Šport a TV	7 257	8 971	9 457	9 457	10 785
Sociálna oblasť	0	378	66	0	1 092
Miestne hospodárstvo	28 065	28 115	31 795	38 163	38 365
Vnútna správa	75 000	80 582	86 854	96 000	101 000
Školstvo	86 018	89 059	110 325	111 526	121 029
B. Investičné výdavky	38 349	32 911	35 907	139 087	22 165
štruktúra podľa oblastí:					
Kultúra	0	0	10 991	0	0
Šport a TJ	0	0	0	7 604	18 365
Sociálna oblasť	0	0	0	21 321	0
Miestne hospodárstvo	13 134	0	6 206	217	1 600
Vnútna správa	14 858	32 911	1 855	0	2 200
Školstvo	0	0	16 855	0	0
Výdavky na revitalizáciu	10 357	0	0	109 945	0
Výdavky spolu	294 810	300 540	388 185	470 897	373 173

Zdroj: Obecný úrad Radava, 2020

Kapitálové výdavky obce (tab. 31) v roku 2019 predstavovali 22 165 EUR a boli investované najmä do oblasti športu v hodnote 18 365 EUR, tzn. 4,92 % výdavkov obce. Ďalšie investičné výdavky smerovali do miestneho hospodárstva v sume 1 600 EUR a vnútornej správy 2 200 EUR. Počas obdobia r. 2015 až 2019 smerovali finančné prostriedky predovšetkým do rekonštrukcie obecnej infraštruktúry. V r. 2018 bola zrealizovaná rekonštrukcia Domu smútku (19 000 EUR), v r. 2016 - 2019 to bola rekonštrukcia kultúrno-spoločenského centra (53 000 EUR) a v r. 2014 až 2015 rekonštrukcia a rozšírenie kultúrneho domu (31 000 EUR). Finančné prostriedky boli využité aj na inštaláciu kamerového systému (15 000), rekonštrukciu miestnych komunikácií (110 000), vybudovanie nového detského ihriska v r. 2018 (5 860 EUR, z toho 293 EUR predstavovalo spolufinancovanie zo strany obce), vybudovanie autobusových zastávok v r. 2017 (3 500 EUR) či vybudovanie chodníka pre peších v Radave v r. 2015 v sume 3368,43 EUR. Finančne najnáročnejšiu aktivitu predstavovala výstavba nájomných bytov v sume 696 000 EUR, pričom vklad obce predstavoval 47 000 EUR.

Počas sledovaného obdobia obec v rámci revitalizácie upravila verejné priestranstvá, dobudovala chodníky, zrekonštruovala miestne komunikácie, vybudovala autobusové zastávky, vybudovala nové detské ihrisko, ktoré okrem zdrojov zo štátneho rozpočtu a VÚC Nitrianskeho samosprávneho kraja spolufinancovala i z vlastných zdrojov (tab. 32).

Tab. 32 - Výdavky na revitalizáciu obce Radava v období rokov 2015 - 2019

Rok	Názov aktivity	Náklady	Štruktúra zdrojov financovania (v EUR)				
			EÚ	ŠR	VÚC	obec	súkromné
2015	Chodníky na cintoríne	8643	0	5000	3200	443	0
2015	Prevedenie povrchovej vody	1714	0	0	0	1714	0
2017	Vybudovanie autobusových zastávok	3500	0	0	3325	175	0
2018	Výstavba nového detského ihriska	5860	0	0	5567	293	0
2018	Rekonštrukcia miestnej komunikácie	109945	0	100000		9946	0

Zdroj: Obecný úrad Radava, 2020

1.1.6 INFRAŠTRUKTÚRA

1.1.6.1 Sociálna infraštruktúra

V rámci zariadení maloobchodnej siete a služieb je v obci obyvateľom k dispozícii iba jedna predajňa COOP Jednota SD Nové Zámky, ktorá má v ponuke potraviny, drogistický a iný spotrebný tovar. K pohostinským službám patrí Hostinec TEMPO (50 miest).

Ubytovacie služby poskytuje pre turistov predovšetkým Penzión Iveta (230 lôžok) a Penzión Lagán (200 lôžok). Menšieho charakteru sú Penzión Liska (40 lôžok), Penzión FONTE (24 lôžok), Penzión Pohoda (30 lôžok) a Podniková ubytovňa Jednota Čadca (30 lôžok). Ďalšie ubytovacie kapacity sú poskytované na súkromí, ako napr. Apartmány Anna (30 lôžok), Bungalovy pri mlyne (35 lôžok), Chaty Alžbetin dvor (24 lôžok), Chalupa Veronika (19 lôžok), Apartmány Tomino (27 lôžok) a ďalšie. Priemerne ročne prenocuje v obci 12 150 až 14 350 návštevníkov.

Stravovacie služby ponúkajú v obci Penzión Iveta s kapacitou 100 miest, Penzión Lagán s kapacitou 50 miest a Obecná jedáleň s kapacitou 50 miest.

Školské a výchovné zariadenia obce zastupujú Základná škola v Radave s vyučovacím jazykom slovenským s 1. - 4. ročníkom a Materská škola v Radave. Vzhľadom na demografický vývoj sa mierne znižuje najmä počet detí a žiakov (tab. 33). V priemere však navštevuje základnú školu 20 žiakov a materskú školu 22 detí. Na výchovno-vzdelávacom procese sa podieľajú v základnej škole 2 pedagógovia a 2 nepedagogickí pracovníci a v materskej škole taktiež 2 pedagógovia a 2 nepedagogickí pracovníci. Školské a výchovné zariadenia dopĺňa školský klub a stravovanie detí a žiakov zabezpečuje školská jedáleň.

Tab. 33 - Vývoj počtu detí v školských zariadeniach obce Radava

Školské zariadenie	Počet žiakov v školskom roku		
	2005/2006	2014/2015	2019/2020
Materská škola	22	20	20
Základná škola	25	18	24

Zdroj: Obecný úrad Radava, 2015, 2020

Zdravotné služby zabezpečuje iba ordinácia lekára pre dospelých 2-krát týždeň.

Sociálnu a zdravotnú pomoc pre starých a osamelých občanov obec rieši bezplatným rozvozom obedov z obecnej kuchyne a dotovaním obedov pre dôchodcov.

Na športové vyžitie slúži občanom futbalové ihrisko. V obci sú tiež vybudované dve súkromné športové haly a tenisový kurt.

Kultúrny život obce sa realizuje v kultúrnom dome, ktorého kapacita je 150 miest. Zriadená je aj obecná knižnica a obecný športový klub.

V centre obce je vybudovaný farský kostol sv. Cyrila a Metoda z r. 1970 a starší rímsko-katolícky kostol z r. 1767 je zasvätený Duchu Svätému. Oba kostoly patria pod správu rímskokatolíckej cirkvi. Vybavenosť obce dopĺňa cintorín s domom smútku.

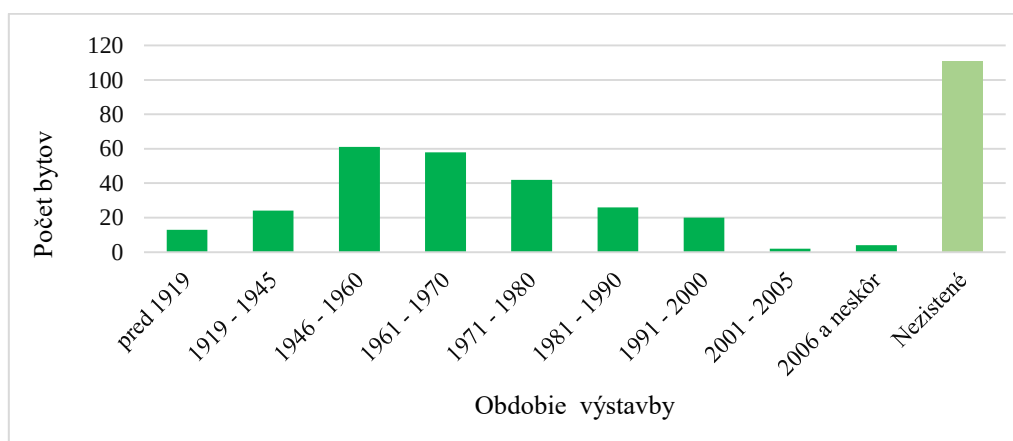
Z administratívnych zariadení je v centrálnej časti obce umiestnený obecný úrad s matrikou a pošta. Sociálnu vybavenosť dopĺňa poštová banka.

1.1.6.2 Domový a bytový fond

Základnou funkciou, ktorú plní každá vidiecka obec je obytná funkcia. Podľa sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2011 bolo v obci Radava 361 bytov, z ktorých 263 bolo obývaných a 96 neobývaných. V 2 bytoch štatút využitia nebol zistený. Bytový fond obce je využívaný na 72,85 %.

Bytový fond odráža rôzne obdobia výstavby (graf 18). Z obdobia pred II. svetovou vojnou je v obci 37 bytov, ktoré z bytového fondu obce tvoria 9,68 %. Z toho obdobia pred rokom 1919 je 13 bytov a predstavujú najstarší bytový fond s prvkami ľudovej architektúry.

Graf 18 - Štruktúra domového fondu v obci Radava (r. 2011)

Zdroj: ŠÚ SR, 2020, *spracované autorkami*

Najväčšia bytová výstavba bola v období rokov 1946 - 1980. Za tieto tri desaťročia sa vystavala takmer polovica (46,26 %) dnešného bytového fondu obce. Výstavba pokračovala i v ďalšom desaťročí i keď bola nižšia (graf 18).

Zmenou politických a ekonomických podmienok došlo k výraznému poklesu výstavby bytov. Za obdobie rokov 1991 - 2011 bolo vystavených 26 bytov, tzn. 7,20 % z bytového fondu. Takmer u jednej tretiny (30,74 %) bytov obdobie výstavby počas sčítania ľudu, domov a bytov v roku 2011 nebolo zistené. Možno predpokladať, že v tomto počte je zahrnutá i výstavba z tohto obdobia.

Podľa Obecného úradu v Radave obec v r. 2020 mala 265 obývaných domov a 111 neobývaných domov. V obci je aj 12 bytov, ktoré sú súčasťou nájomných bytov a dobudované boli v roku 2020.

1.1.6.3 Technická, informačná a environmentálna infraštruktúra

Územie obce je plne elektrifikované a plynofikované. Elektrická energia je dodávaná z 22 kV vzdušného vedenia č. 248 Nové Zámky - Zlaté Moravce. Primárnym zdrojom zemného plynu je distribučný vysokotlakový plynovod Bánov - Gbelce - Štúrovo. Obec je zásobovaná pitnou vodou zo skupinového vodovodu Šurany - Podhájska - Trávnica. V r. 2020

využívalo možnosti zásobovania zemným plynom 92,25 % obyvateľov a pitnou vodou prostredníctvom verejného vodovodu 94,25 % obyvateľov.

Hoci je v celej obci zavedený vodovod, nie je tu vybudovaná kanalizácia.

V oblasti informačnej infraštruktúry má obec vybudovanú telekomunikačnú sieť, miestny rozhlas, zabezpečený má televízny signál, internet a poštu (tab. 34).

Tab. 34 - Technická, environmentálna a informačná infraštruktúra obce Radava (r. 2020)

Technická, environmentálna a informačná infraštruktúra	Ukazovateľ
Počet obyvateľov napojených na verejný vodovod	705
Počet obyvateľov napojených na plynovod	690
Počet obyvateľov napojených na kanalizáciu	-
Celková dĺžka kanalizácie (v km)	-
Skládka komunálneho odpadu	nie
Vývoz komunálneho odpadu na skládku	-
Množstvo vyprodukovaného odpadu v tonách (r. 2019)	157,57
Množstvo vyseparovaného odpadu v tonách (r. 2019)	45,01
Skládka bioodpadu - kompostáreň	nie
Miera separovania	28,57
Vývoz separovaného odpadu do zberného dvora v obci	Palárikovo
Miestny rozhlas	áno
Internet	áno
Káblková televízia	nie

Zdroj: Obecný úrad Radava, 2020

1.1.6.4 Dopravná infraštruktúra

Obec je priestorovo naviazaná na západo-východnú os, ktorú tvorí cesta II/580 Šurany – Kalná nad Hronom, prepájajúca cestu I/75 Šaľa – Nové Zámky a cestu I/76 Štúrovo – Hronský Beňadik. Smerom na juhovýchod umožňuje komunikácia III/1527 prepojenie s obcou Veľké Lovce.

Podobne ako i v ďalších obciach Mikroregiónu Termál ani v Radave sieť miestnych komunikácií nie vždy dosahuje požadovanú kvalitu. Obec nemá dobudované všetky súvislé pešie komunikácie – chodníky a preto sa pre zlepšenie situácie uvažuje s ich dostavbou a rekonštrukciou.

Obcou prechádza elektrifikovaná železničná trať č. 150 Šurany – Kalná nad Hronom, ktorá je súčasťou trati Nové Zámky – Zvolen a je zaradená medzi hlavné trate Slovenskej republiky. Železničná zástavka je lokalizovaná priamo v obci.

1.1.7 CESTOVNÝ RUCH

Územie obce má podmienky pre rozvoj cestovného ruchu ako po stránke prírodného tak i kultúrno-historického potenciálu. Susedná blízkosť obce Podhájska s termálnymi vodami umožňuje využiť tento potenciál pre cestovný ruch.

Obec sa vyznačuje bohatou a dlhodobou históriou, ktorú dokumentujú nálezy volútovej kultúry z obdobia neolitu, ako i nálezy maďarovskej kultúry z obdobia eneolitu.

Pre účely cestovného ruchu je možné využiť predovšetkým vysoko hodnotné kultúrno-historické pamiatky. Medzi takéto historicky zaujímavé objekty zaradíme v obci barokový rímskokatolícky kostol sv. Ducha z r. 1767, rímskokatolícky kostol sv. Cyrila a Metoda,

postavený v rokoch 1969 - 1970 či drevenú zvonnicu z druhej pol. 19. stor. Nemenej zaujímavé sú ľudové domy hromadnej cestnej dediny s typickou architektúrou z konca 19. stor.

Hodnotnou a atraktívnou robí obec i tradičná a kvalitná vinárska výroba, ktorá spolu s vinohradníckymi pivnicami, ktoré sú označované ako hajlochy, môže výrazne podporiť rozvoj agroturistiky a turistiky v území.

Z prírodného hľadiska je obec svojím vzhľadom a charakterom priamo predurčená pre rozvoj cykloturistiky. Obcou vedie modrá cyklotrasa č. 2013 Podhájska – Radava, ktorá predstavuje ľahkú trasu typu REKREA v celkovej dĺžke 12 km s prevýšením 200 m. Trasa začína v obci Podhájska na križovatke s Veľkým okruhom Mikroregiónu Termál. Prechádza po poľnej ceste do obce Radava, kde kúsok popri kostole a rezbárskej galérii vedie spolu so zelenou trasou č. 5102. Za Radavou odbočuje na poľnú cestu a vracia sa späť. Trasa križuje dve žlté cykloturistické trasy a končí v Podhájskej v miestnej časti Belek. Ďalšia cyklotrasa č. 5102 Veľké Lovce - Čechy predstavuje ľahkú zelenú trasu typu REKREA v celkovej dĺžke 22,7 km s prevýšením 302/284 m a prechádza centrálnou časťou obce Radava.

Pre účely cestovného ruchu je možné tiež v budúcnosti využívať i vodnú plochu Slanica na východnom okraji obce, ktorá má rozlohu asi 1,1 ha.

1.1.8 KULTÚRNY A SPOLOČENSKÝ ŽIVOT

Rozvoj obce môže posilniť aj jej kultúrny a spoločenský život. V obci sa počas celého roka koná rad zaujímavých podujatí, ktoré pomáhajú nielen stmelovať komunitu obyvateľov, ale zároveň môžu do obce pritiahnúť aj turistov. Najvýznamnejšie aktivity obce Radava sú uvedené v tab. 35.

Tab. 35 - Kalendárium podujatí v obci Radava

Mesiac	Podujatie	Organizátor
Január	Ping pongový turnaj Halový uličkový turnaj vo futsale	Športový klub Radava obec a Športový klub Radava
Február	Fašiangová kapustnica/Zabíjačkové špeciality Rozlúčka s fašiangami	OZ „Za Krajšiu Radavu“ OZ Radavanka
Marec	Ochutnávka kelkýšu – Požitavského pokladu Divadelné predstavenie	obec a OZ Radavanka obec
Apríl	Víno Radava – súťažná výstava vín Stavanie obecného mája	obec a OZ „Za Krajšiu Radavu“ obec
Máj	Deň matiek a otcov	MŠ a ZŠ
Jún	Športový deň detí	Športový klub Radava
Júl	Hodové zábavy Futbalový turnaj o Pohár starostov obcí RVHP	Súkromníci obec
August	Deň obce	obec
September		
Október	Výstava „Plody Zeme“	dobrovoľníci
November	Posedenie so seniormi	obec
December	Stretnutie s Mikulášom Vianočný koncert Jasličková pobožnosť	MŠ a ZŠ OZ „Za Krajšiu Radavu“ a obec OZ Radavanka a dobrovoľníci

Zdroj: Obecný úrad Radava, 2020

Na živote obce sa zúčastňujú i viaceré organizácie – Poľovnícke združenie Dolina Radava (starostlivosť o poľovnú zver a jej životné prostredie), Občianske združenie „Za krajšiu Radavu“ (podpora a všestranný rozvoj obce, kultúry, tradícií, životného prostredia, skrášlenie verejných priestranstiev), Občianske združenie Radavanka (podpora a rozvoj

kultúry v obci, prezentácia ľudových a náboženských piesní), Športový klub Radava a Stolnotenový klub Radava (podpora rozvoja športu).

Z obce Radava pochádza aj niekoľko **významných osobností**, ktorí svoje nadanie a vzdelanosť využívali v prospech slovenského národa, a ktorí na svoju rodnú obec, na svoj rodný kraj ani po rokoch nezabúdali.

Michal Melišek (*29. augusta 1854 v Radave - †9. apríla 1917 v Bratislave) bol kňaz, zakladateľ časopisu Posol, náboženský spisovateľ, národovec, redaktor a organizátor kresťanského života na Záhorí. V roku 1897 začal vo Veľkých Levároch vydávať a redigovať slovenský náboženský časopis Posol Božského Srdca Pána Ježiša, ktorý vychádza doteraz už pod názvom Posol.

Adolf Melišek (*6. februára 1876 v Radave - †7. novembra 1943 v Radave) bol kronikár Radavy, v rokoch 1925 - 1929 bol poslancom česko-slovenského parlamentu - Národného zhromaždenia senátu v Prahe za Slovenskú ľudovú stranu. *Pamätná kniha obce Rendva*, ktorú písal v rokoch 1933 až 1938, patrí k cenným príspevkom regionálnych dejín Radavy a okolia.

Pavol Zrubec (*9. júla 1871 v Trávnici - †28. septembra 1949 v Radave) je známy ako odborník v oblasti vinohradníctva a vinárstva. Za svoju odbornú prácu na slávnosti v Radave 3. novembra 1935 dostal čestné vyznamenanie prezidenta republiky a čestné uznanie ústredného zväzu česko-slovenských vinárov za 30 ročnú úspešnú činnosť v prospech slovenského vinárstva.

Bernard Melišek (*6. januára 1879 v Radave - †4. júla 1927 v Trávnici) má ako kňaz trvalé miesto v historiografii rímskokatolíckych duchovných obce Radava. Od 5. októbra 1914, v roku kedy začala prvá svetová vojna, stal sa farárom v Trávnici a spravoval aj filiálku v Radave. Patril k ľudomilom a národne orientovaným kňazom, a preto požíval úctu veriacich v Požitaví.

1.1.9 ENVIRONMENTÁLNE POMERY

Územie obce je z hľadiska kvality životného prostredia relatívne nenarušené. Na území sa nevyskytuje žiaden zdroj znečistenia, ktorý by vážnejšie poškodzoval životné prostredie. Z hľadiska environmentálnej regionalizácie SR nepatrí obec do žiadnej environmentálne zaťaženej oblasti.

Ovzdušie je znečisťované v minimálnej miere tuhými látkami a plynými exhalátmi z menších energetických zdrojov, ako i z domácich kúrenísk na tuhé palivo. Menšou mierou sa na znečistení podieľa i prašnosť z automobilovej dopravy. Okrem toho je ďalším, i keď minimálnym zdrojom znečisťovania, aj poľnohospodárska výroba, predovšetkým intenzívnym obrábaním pôdy a pozberovou úpravou produktov.

Vodný tok Liska, vodné plochy i podzemné vody sú znečisťované nielen poľnohospodárstvom, ale aj splaškami z domácností v dôsledku absencujúcej kanalizácie. Kvalitu vodného toku Liska zároveň výrazne ovplyvňuje znečisťovanie vypúšťanou termálnou vodou z Podhájskej, ktorá výrazne mení jednotlivé vlastnosti sladkého vodného toku. Kvalita podzemných vôd, ktoré spadajú do hydrogeologického rajónu neogénu Hronskej pahorkatiny, vykazuje v obci 3. stupeň kontaminácie.

Pôda nevykazuje žiadne výraznejšie známky kontaminácie a je hodnotená na celom území ako relatívne čistá. Vážnejšie ohrozenie pôdy predstavuje iba vodná erózia, ktorá postihuje členitejšie časti územia obce. Územie poľnohospodárskej pôdy je postihnuté slabou vodnou eróziou (33,13 %) a strednou vodnou eróziou (64,79 %). Kvalitou poľnohospodárskej pôdy je 73,48 % územia zaradované medzi osobitne chránené pôdy prvej triedy 1. až 4. kategórie bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek a 14,97 % do druhej triedy 5. až 7. kategórie bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek.

Poškodenie a ohrozenie bioty súvisí v území najmä s premenou prevažnej väčšiny plochy na poľnohospodárske pozemky alebo na zastavané plochy, v dôsledku čoho sa pôvodné druhy rastlín a živočíchov zachovali len v enklávach. Zvyšky pôvodných lesov vykazujú v obci v 58,84 % mierne poškodenie, v 24,2 % stredné poškodenie a v 8,47 % silné až veľmi silné poškodenie. Porasty s prvými príznakmi poškodenia predstavujú 8,47 % lesných porastov. Z hľadiska ekologickej stability bol priestor vyhodnotený na ploche 84,78 % ako ekologicky nestabilný, v 12,79 % ako priestor ekologicky stredne stabilný a na 2,42 % plochy ako priestor ekologicky stabilný. V obci nie sú výraznejšie plochy pôvodných častí prírody, ktoré by boli predmetom štátnej či európskej ochrany prírody. V obci sa však nachádza 9 chránených stromov lipy malolistej (*Tilia cordata*) označovaných ako Lipy pri Radave, ktoré sú lokalizované v cintoríne. Dosahujú výšku 6 - 21 m, pri obvode 210 - 400 cm a priemere koruny 7 - 20 m. Ich vek sa odhaduje na 250 rokov.

Obec v roku 2019 vyprodukovala 157,57 ton odpadu, z ktorého 28,57 % (45,01 ton) bolo separovaných. Komunálny odpad je vyvážený na skládku TKO Kolta a vyseparovaný odpad je vyvážený do zberného dvora v Palárikove. Obec je členom združenia obcí pre trvalo udržateľné nakladanie s odpadom so sídlom v Palárikove, ktorého cieľom je zhodnocovať a využívať biologicky rozložiteľný komunálny odpad a opätovne ho využívať.

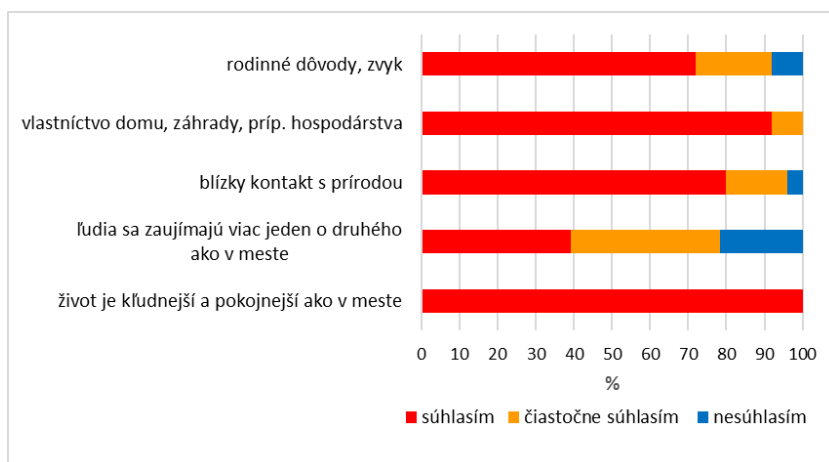
1.2 VÝSLEDKY ANKETY OBYVATEĽOV A PODNIKATEĽOV

V roku 2020 bol v obci Radava uskutočnený dotazníkový prieskum s cieľom zistenia **názorov obyvateľstva obce na možnosti jej rozvoja**. Využitá bola metóda dotazníkov, ktoré boli anonymné. Obsahovo boli dotazníky v úvode zamerané na základnú charakteristiku respondentov. Nasledovala časť venovaná obci ako miestu bývania, riešené boli základné životné potreby obyvateľstva a ich hodnotová orientácia, analyzovaná bola obec ako sociálny priestor a hodnotené boli aj možnosti pracovných príležitostí. Podstatné bolo tiež posúdenie obce z hľadiska cestovného ruchu, riešená bola obec a jej životné prostredie a perspektívy regionálneho rozvoja obce. Záverečná časť dotazníka bola venovaná otázkam samotného mikroregiónu Termál, ktorého je obec súčasťou, jeho aktivitám a perspektívam ďalšieho spoločného rozvoja. Dotazníky obsahovali otázky, v ktorých respondenti vyjadrovali svoje názory a postrehy na súčasný stav v obci ale tiež poukazovali na možnosti ďalšieho rozvoja obce, upozorňovali na problémy v obci, hodnotili, riešili a posudzovali podmienky a perspektívy rozvoja vo vlastnej obci a v mikroregióne.

Do prieskumu sa zapojilo 27 respondentov, čo predstavuje 7,4 % EAO obce. Medzi respondentmi prevládali ženy (56 %) nad mužmi (44 %). Z hľadiska vekovej štruktúry respondentov boli výraznejšie zastúpené skupiny 31-40-roční (30 %) a 26-30-roční (26 %). Štruktúru respondentov podľa veku dotvárali 22 % respondenti vo veku 41 - 50 rokov a 7 % respondenti vo veku 51 - 60 rokov a rovnako 7 % aj respondenti vo veku 21 - 25 rokov. Vo vzdelanostnej štruktúre boli dominantní respondenti s vysokoškolským vzdelaním 2. stupňa (48 %). Po nich nasledovali respondenti so stredoškolským vzdelaním s maturitou (33 %). V štruktúre respondentov podľa zamestnania dominovali zamestnanci vo verejnom sektore (44 %) a zamestnanci v súkromnom sektore (30 %). Z oslovených respondentov býva až 74 % v obci viac ako 20 rokov. Viac ako polovica opýtaných (54 %) žije v 4-člennej domácnosti. Kvalitu života reprezentuje charakter bývania oslovených respondentov, z ktorých viac ako polovica (67 %) býva v renovovanom rodinnom dome. Ďalších 19 % respondentov býva v novom rodinnom dome a zvyšných 14 % býva v starších rodinných domoch. Takmer všetci opýtaní (96 %) vlastní záhradu alebo záhradku, ale len 52 % opýtaných sa zaoberá na svojom pozemku chovom úžitkových domácich zvierat.

V súvislosti so zhodnotením aktuálneho stavu **obce ako miesta bývania** boli hodnotené výhody či nevýhody bývania v obci. Všetci opýtaní (100 %) sa stotožňujú s tvrdením, že im život v obci umožňuje kludnejší a pokojnejší život oproti životu v meste. Výhodu v podobe vlastníctva domu, záhrady či hospodárstva uviedlo 92 % opýtaných a až 80 % opýtaných vidí výhodu bývania v obci v bližšom kontakte s prírodou. Rodinné dôvody a zvyky oceňuje 72 % respondentov. Výhody bývania v obci vo väčšom záujme ľudí o seba oproti mestu vníma ako pozitívum 39 % respondentov (graf 19).

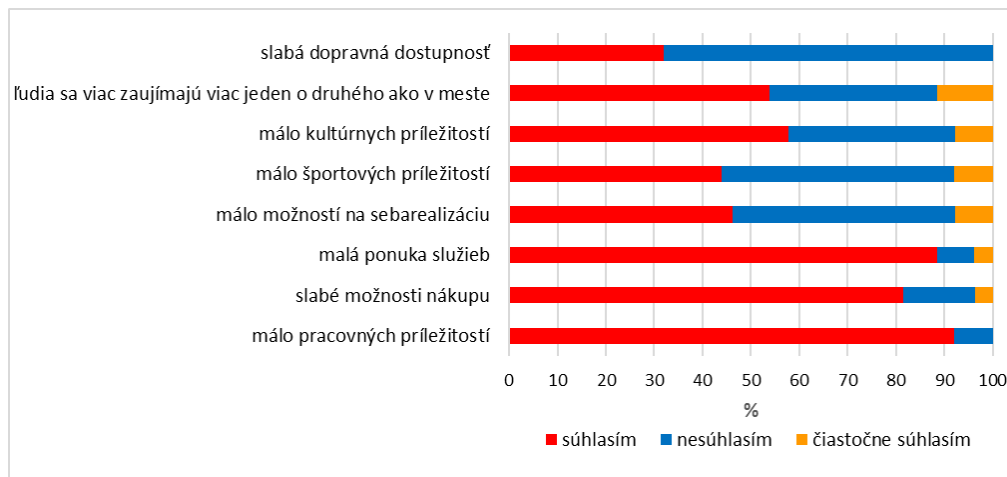
Graf 19 - Výhody bývania v obci Radava podľa respondentov

Zdroj: Dotazníkový prieskum v obci Radava 2020, *spracované autorkami*

Za nevýhody bývania v obci považujú viacerí opýtaní (92 %) malú ponuku pracovných príležitostí. Malú ponuku služieb vníma 88 % opýtaných a slabé možnosti nákupu 81 % respondentov (graf 20).

Graf 20 - Nevýhody bývania v obci Radava podľa respondentov

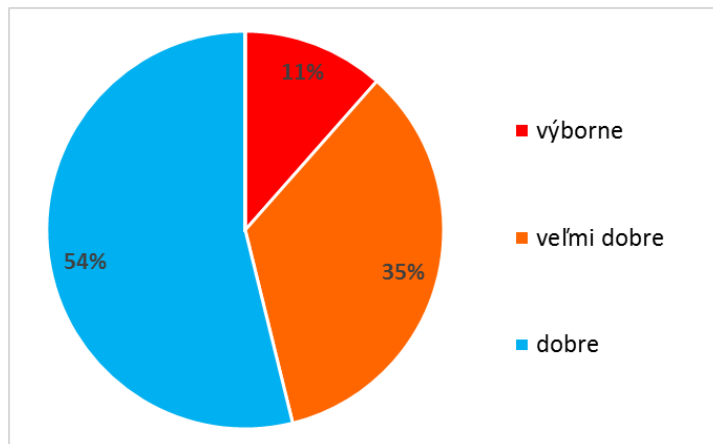

Zdroj: Dotazníkový prieskum v obci Radava 2020, *spracované autorkami*

Nevýhody bývania boli tiež pozorované v súvislosti s množstvom kultúrnych príležitostí (58 % nespokojných). Nevýhody v podobe množstva športových príležitostí uviedlo 44 % opýtaných. Podobne 46 % opýtaných pociťuje nedostatok možností pre sebarealizáciu. Väčší záujem ľudí o seba oproti životu v meste vníma ako nevýhodu viac ako polovica (54 %) opýtaných. Nevýhodu dopravnej dostupnosti uvádza iba 32 % respondentov. Napriek určitým výhradám o zmene bývania do budúcnosti uvažuje iba štvrtina opýtaných (26 %).

V celkovom hodnotení podmienok pre bývanie v obci (graf 21) uviedlo najviac respondentov známku „dobre“ (54 %). Po nich nasledovalo hodnotenie „veľmi dobre“, ktoré uviedlo 35 % opýtaných. Hodnotenie „výborne“ sa objavilo iba 3-krát a hodnotenie dostatočne a nedostatočne sa neobjavilo raz.

Graf 21 - Hodnotenie podmienok pre bývanie v obci Radava podľa respondentov

Zdroj: Dotazníkový prieskum v obci Radava 2020, spracované autorkami

Kvalitu životných podmienok obyvateľstva ovplyvňuje najmä sociálna vybavenosť obce. Z tohto pohľadu sa názory obyvateľstva rôznia v závislosti od príslušnej životnej podmienky, celkovo však možno konštatovať vzhľadom na zastúpenú sociálnu infraštruktúru prevládajúcu ani spokojnosť ani nespokojnosť až spokojnosť obyvateľstva s vybranými životnými podmienkami v obci (graf 22).

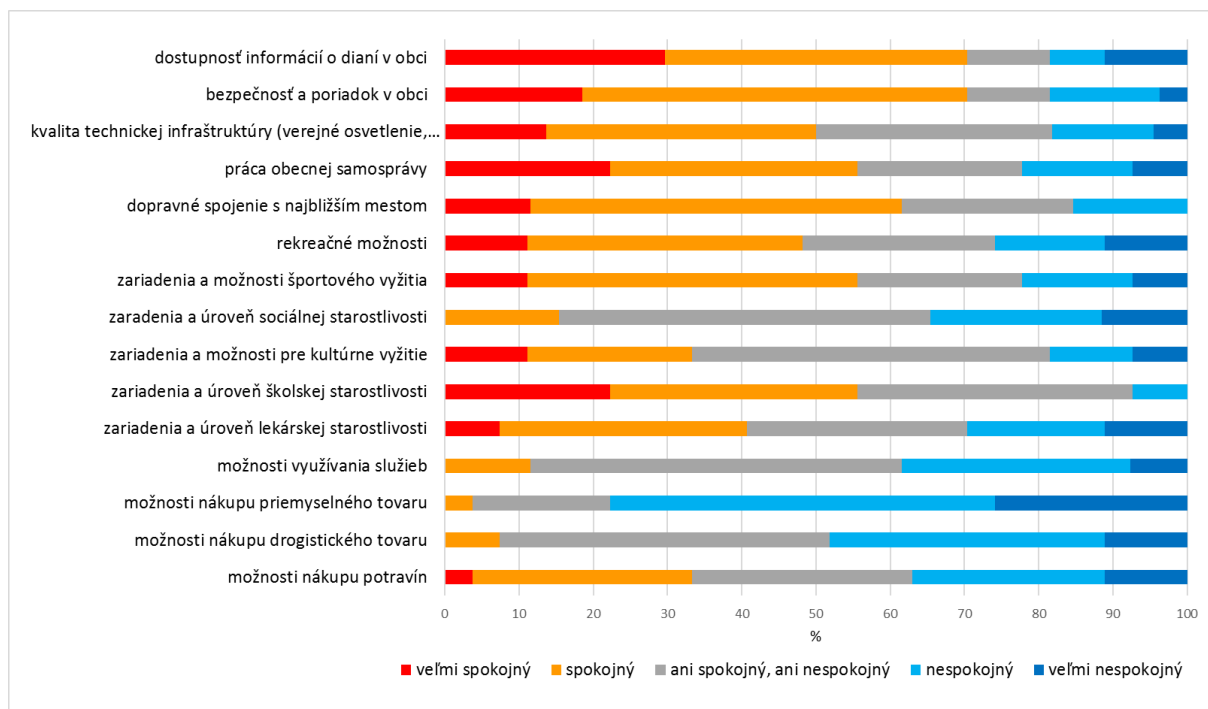
Veľmi veľkú spokojnosť uvádzali respondenti pomerne zriedkavo. Výraznejšie sa objavila v 3 hodnotených oblastiach z pätnástich a to s dostupnosťou informácií o dianí v obci (30 % veľmi spokojných respondentov), v hodnotení zariadení a úrovne školskej starostlivosti (22 % veľmi spokojných) a v posudzovaní práce obecnej samosprávy (22 % veľmi spokojných). Spokojnosť prejavovalo obyvateľstvo v súvislosti s dopravným spojením s najbližším mestom, kde bolo 50 % spokojných ale aj 23 % ani spokojných, ani nespokojných respondentov. Z ďalších oblastí bola spokojnosť obyvateľstva zaznamenaná pri hodnotení bezpečnosti a poriadku v obci (52 % spokojných) a dostupnosti k informáciám o dianí v obci (41 % spokojných). Určitú spokojnosť prejavilo obyvateľstvo so zariadeniami a možnosťami pre športové vyžitie (44 % opýtaných). Výraznejšia ani spokojnosť ani nespokojnosť bola sledovaná aj v hodnotení zariadení a úrovne sociálnej starostlivosti (50 % ani spokojných, ani nespokojných) ako aj s poskytovanými službami (50 % ani spokojných, ani nespokojných).

Najväčšia nespokojnosť respondentov sa prejavila hodnotení možností nákupu priemyselného tovaru (15 % veľmi nespokojných a 45 % nespokojných) a s kvalitou technickej infraštruktúry (52 % nespokojných a 26 % veľmi nespokojných). Nespokojní sú obyvatelia aj s možnosťami nákupu drogistického tovaru, kde bolo 37 % nespokojných a 11 % veľmi nespokojných respondentov. Za problematickejšiu oblasť sú v obci považované aj služby, s ktorými je 31 % respondentov nespokojných a 3 % veľmi nespokojných.

Obyvateľstvo vyjadrilo svoj záujem najmä o rozšírenie poskytovaných zdravotníckych služieb (detský lekár, stomatológ) a sociálnych služieb (domov dôchodcov, opatrovateľská služba). Medzi odpoveďami rezonoval aj záujem o niektoré druhy služieb, ako napr. kaderníctvo. Obyvateľstvo má tiež záujem o kvalitnejšiu maloobchodnú sieť poskytujúcu drogistický tovar, domáce potreby či lieky. V centre záujmu sú aj absentujúce voľnočasové aktivity pre deti i dospelých, existencia centra voľného času, oddychová zóna pre rodiny

s deťmi. Medzi návrhmi respondentov na zlepšenie kvality života v obci boli zaznamenané napr. vybudovanie kanalizácie, rekonštrukcia športových zariadení a obecných budov, dobudovanie chodníkov a ciest, vybudovanie oddychovej zóny a detského ihriska, zabezpečiť fungovanie knižnice.

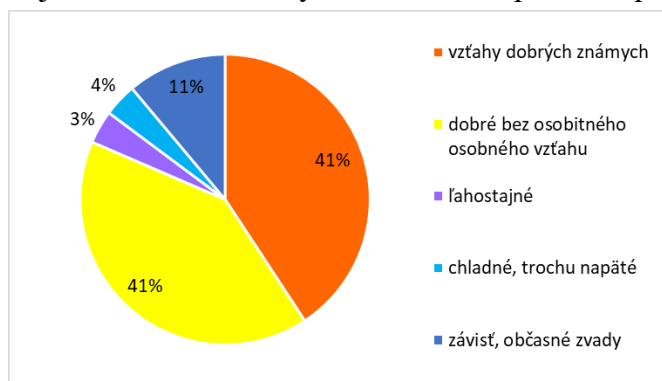
Graf 22 - Spokojnosť s vybranými životnými podmienkami v obci Radava podľa respondentov

Zdroj: Dotazníkový prieskum v obci Radava 2020, spracované autorkami

V ďalšej časti bola prostredníctvom respondentov hodnotená **obec ako sociálny priestor**. Pri charakterizovaní úrovne susedských vzťahov (graf 23) prevládali v 41 % vzťahy dobrých známych a rovnako v 41 % dobré vzťahy bez osobitného osobného vzťahu. V malom zastúpení bola evidovaná závisť a občasný zvady (11 %). Časté zvady, resp. nemožnosť spolupráce nepotvrdil žiaden z respondentov.

Graf 23 - Prevládajúce susedské vzťahy v obci Radava podľa respondentov

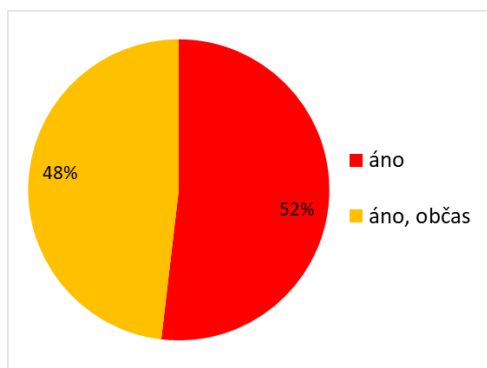

Zdroj: Dotazníkový prieskum v obci Radava 2020, spracované autorkami

Vo vzťahu k obecnému zastupiteľstvu potvrdilo 56 % respondentov dobré vzťahy bez osobitného osobného vzťahu. Vzťahy dobrých známych v súvislosti s obecným

zastupiteľstvom vníma 15 % respondentov a priateľsky dôverné vzťahy má k obecnému zastupiteľstvu 7 % respondentov. Chladné a trochu napäté vzťahy prezentovalo 11 % opýtaných, rovnako ako 11 % respondentov vyjadrilo ľahostajnosť voči obecnému zastupiteľstvu. Častý záujem o dianie v obci má 52 % respondentov a občasný záujem má 48 % opýtaných (graf 24).

Graf 24 - Záujem o dianie a život v obci Radava podľa respondentov

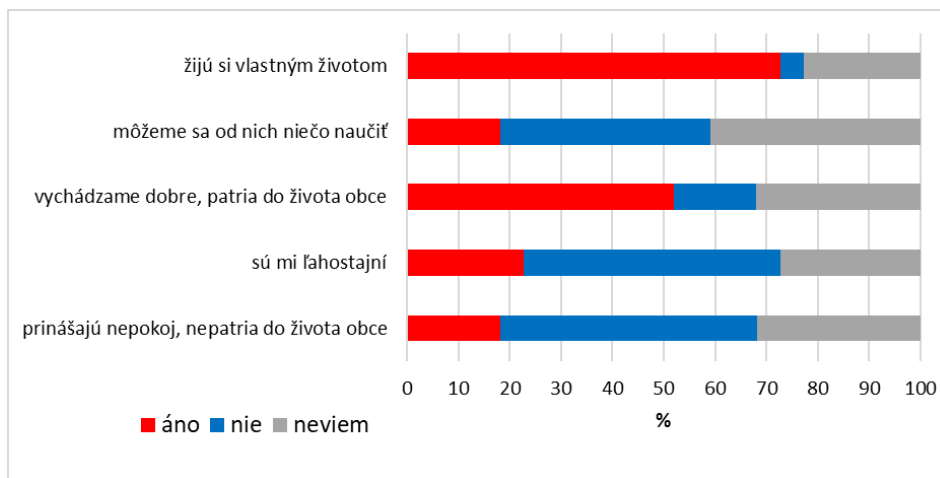

Zdroj: Dotazníkový prieskum v obci Radava 2020, spracované autorkami

Väčšinou snahu o zatraktívnenie života v obci a jeho skrášlenie vníma štvrtina opýtaných (26 %) ale až 52 % respondentov si tiež myslí, že niektorí obyvatelia sa snažia o pozitívne zmeny v obci ale väčšine je táto snaha ľahostajná.

Postoj obyvateľov k **cestovnému ruchu v obci** prezentuje aj pozitívne vnímanie víkendového obyvateľstva a turistov (graf 25). Z celkového počtu respondentov považuje až 52 % opýtaných víkendové obyvateľstvo a turistov za súčasť obce a vychádza s nimi dobre. Taktiež 73 % opýtaných má pocit, že si víkendové obyvateľstvo a turisti žijú vlastným životom. Svoju ľahostajnosť vyjadrilo k víkendovému obyvateľstvu a turistom len 23 % opýtaných a naopak až 50 % obyvateľov nie sú víkendoví obyvatelia a turisti ľahostajní. Zo všetkých opýtaných má 18 % názor, že sa má, čo od víkendového obyvateľstva naučiť. S vyjadrením, že víkendové obyvateľstvo prináša do obce nepokoj a nepatrí tak do života obce sa stotožňuje len 18 % respondentov.

Graf 25 - Názory na víkendové obyvateľstvo v obci Radava podľa respondentov

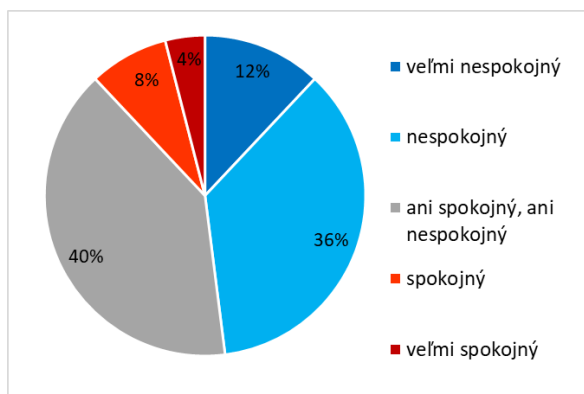
Zdroj: Dotazníkový prieskum v obci Radava 2020, spracované autorkami

Obyvateľstvo tiež vyjadrovalo svoju ústretovosť k turistom. Zo všetkých opýtaných by len 22 % respondentov ubytovalo turistov na súkromí a vo svojej záhrade by im dovolilo stanovať 19 % opýtaných.

Za najzaujímavejšie, resp. najatraktívnejšie miesto z hľadiska turizmu ako aj oddychu považujú obyvatelia vo vlastnej obci predovšetkým vinohrady, areál kostola či drevené sochy.

V hodnotenej oblasti **obec a práca** bolo prostredníctvom prieskumu zistené, že zo všetkých opýtaných 22 % je zamestnaných v obci. Ako dôvod zamestnania sa v danom mieste uviedlo 50 % zamestnaných respondentov zaujímavú prácu. V sledovaní spokojnosti s pracovnými možnosťami v obci (graf 26) vyjadrovali respondenti ani spokojnosť, ani nespokojnosť (40 % opýtaných).

Graf 26 - Spokojnosť s pracovnými možnosťami v obci Radava podľa respondentov

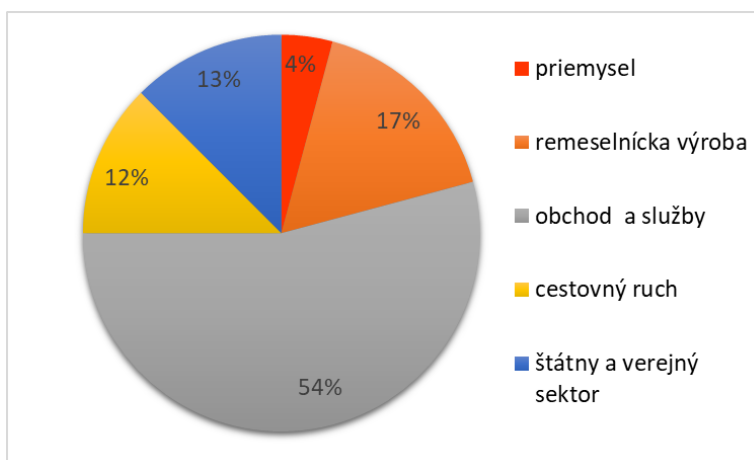

Zdroj: Dotazníkový prieskum v obci Radava 2020, spracované autorkami

O zmene práce uvažujú do budúcnosti iba 4 % respondentov, pričom ako dôvod uvádzali respondenti najmä finančné dôvody (33 %).

Obyvatelia obce majú záujem aj o vznik nových pracovných miest v obci (graf 27). Medzi odvetvia s najpotrebnejším vznikom nových pracovných miest zaradili respondenti obchod a služby (54 %) a remeselnícku výrobu (17 %). Za neatraktívne je obyvateľmi považovaná stavebná výroba a poľnohospodárstvo.

Graf 27 - Odvetvia s najžiadanejšími novými pracovnými miestami v obci Radava podľa respondentov

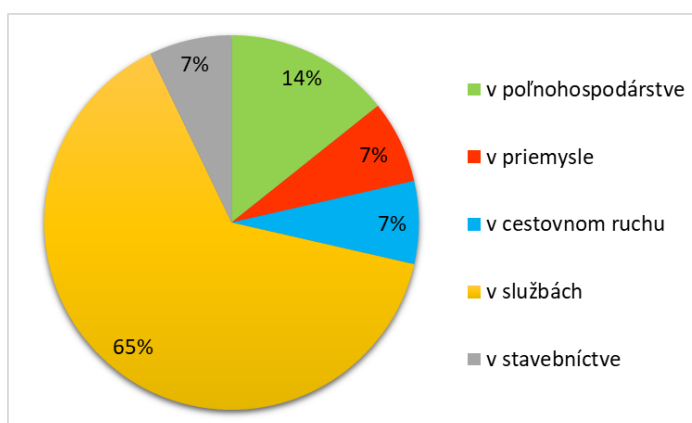

Zdroj: Dotazníkový prieskum v obci Radava 2020, spracované autorkami

Pre lepšiu orientáciu bolo podľa respondentov vybraných 5 dôvodov absencie pracovných miest v obci. Za hlavný dôvod nevzniknutia pracovných príležitostí považuje väčšina opýtaných (38 %) nezáujem zo strany podnikateľov a 33 % nedostatok finančných prostriedkov. Nezáujem zo strany občanov uviedlo len 17 % opýtaných a nezáujem zo strany obce 13 % opýtaných.

Záujem o podnikanie prejavilo v obci iba 12 % respondentov a naopak až 69 % opýtaných nemá záujem po podnikanie. Za najlepšiu oblasť pre podnikanie (graf 28) považujú záujemcovia o podnikanie oblasť služieb (65 %). Po nich nasleduje poľnohospodárstvo (14 %).

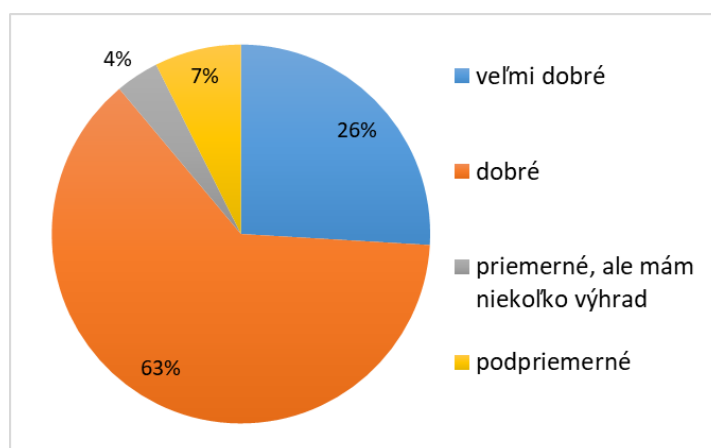
Graf 28 - Záujem o oblasti podnikania v obci Radava podľa respondentov

Zdroj: Dotazníkový prieskum v obci Radava 2020, spracované autorkami

Hodnotenie oblasti **obec a životné prostredie** poukazuje na vnímanie životného prostredia obyvateľmi obce. V hodnotení životného prostredia (graf 29) prevládalo dobré vnímanie (63 % respondentov) prípadne veľmi dobré vnímanie (26 % opýtaných).

Graf 29 - Hodnotenie životného prostredia v obci Radava podľa respondentov

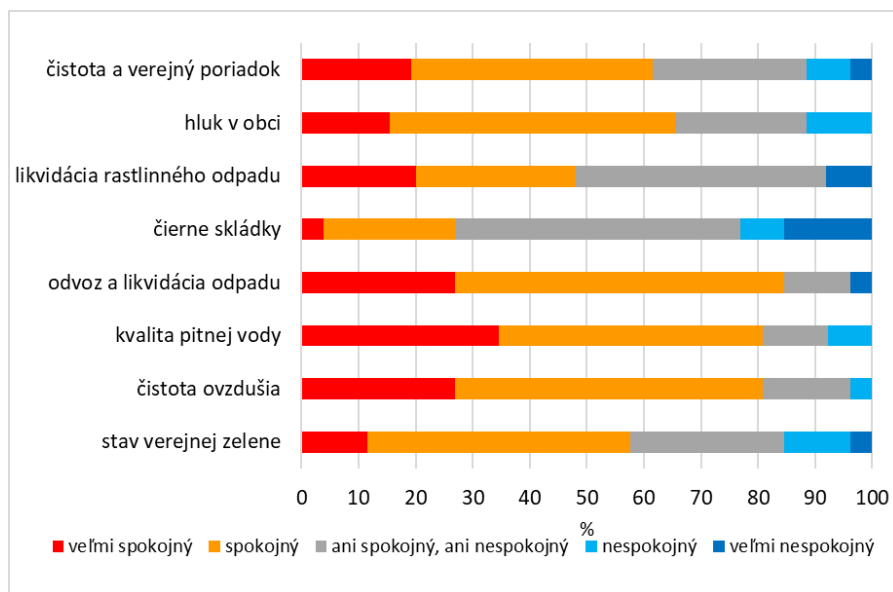

Zdroj: Dotazníkový prieskum v obci Radava 2020, spracované autorkami

Obyvatelia tiež vyjadrovali spoju spokojnosť, resp. nespokojnosť s jednotlivými oblasťami v rámci životného prostredia (graf 30). Veľmi spokojní sú obyvatelia najmä s kvalitou pitnej vody, kde bolo 35 % veľmi spokojných a 46 % spokojných respondentov. Spokojnosť prezentovali respondenti najmä odvozom a likvidáciou odpadu (58 % spokojných a 27 % veľmi spokojných) a čistotou ovzdušia (54 % spokojných a 27 % veľmi spokojných).

Ani spokojní, ani nespokojní sú obyvatelia obce (50 %) predovšetkým s čiernymi skládkami, ku ktorým sa pridáva 8 % nespokojných a 15 % veľmi nespokojných respondentov. Medzi oblasti s najväčšou mierou nespokojnosti možno podľa respondentov zaradiť stav verejnej zelene, s ktorým je 12 % opýtaných nespokojných a 4 % veľmi nespokojných. Nespokojnosť prezentovalo aj 12 % opýtaných v súvislosti s hlukom v obci. Prejavy veľmi veľkej nespokojnosti boli zaznamenané v malej miere, pričom najhoršie hodnotené boli čierne nelegálne skládky, kde je 15 % opýtaných veľmi nespokojných.

Graf 30 - Spokojnosť s jednotlivými oblastami životného prostredia v obci Radava podľa respondentov

Zdroj: Dotazníkový prieskum v obci Radava 2020, spracované autorkami

V rámci **perspektív rozvoja mikroregiónu** sa stotožňuje obyvateľstvo najmä s podporou cestovného ruchu a budovaním cyklotrás. Za najpodstatnejšie, resp. prioritné aktivity z hľadiska rozvoja mikroregiónu s ohľadom na udržateľný rozvoj považujú respondenti propagáciu mikroregiónu, získavanie finančných prostriedkov na rozvojové aktivity a lepšiu propagáciu mikroregiónu.

V hodnotení najatraktívnejších miest v mikroregióne dominuje z pohľadu respondentov Podhájska. Nasleduje pútnické miesto Studnička v Pozbe a Mariánska čel'ad'. Za najdôležitejšie **spoločné rozvojové aktivity** Mikroregiónu Termál považujú respondenti podporu realizáciu spoločných projektov, zlepšenie informovanosti a väčšia zapojenosť obyvateľstva do plánovaných aktivít. Odraz spolupráce obcí v Mikroregióne Termál v živote obyvateľov vidia respondenti najmä v realizácii spoločných projektov, organizovaní spoločných športových a kultúrnych podujatí, v rozvoji cykloturistiky, v dobudovaní infraštruktúry.

V súvislosti s projektom tvorby PHSR obce bol zaujímavý a prínosný aj **prieskum podnikateľského prostredia**, ktoré je nezastupiteľným zdrojom informácií. Inovatívnosť a investičná ochota podnikateľského prostredia sú totiž kľúčovými faktormi ekonomického rozvoja. Tieto faktory, okrem globálnych makroekonomických ukazovateľov či legislatívnych podmienok, do značnej miery závisia od spolupráce súkromného sektora s miestnou samosprávou a intenzity vzájomných vzťahov. Z tohto dôvodu bolo žiadúce poznanie názorov a potrieb miestnych podnikateľských subjektov a analýza situácie súkromného sektora. Prostredníctvom dotazníka adresovaného miestnym podnikateľom, tak boli získané

informácie o názoroch a potrebách tých, ktorí investujú a vytvárajú pracovné príležitosti pre obyvateľov.

V štruktúre zúčastnených podnikateľských subjektov sú v obci rovnomerne zastúpené z hľadiska právnej formy spoločnosti s ručením obmedzeným a družstvá. Zastúpené sú spoločnosti s 11 až 50 zamestnancami ako aj menšie spoločnosti, ktoré majú do 10 zamestnancov. V predmete podnikania sa objavuje poľnohospodárstvo alebo cestovný ruch. Existujúce spoločnosti sú lokalizované v obci a niektoré aj mimo obce. Dĺžka pôsobenia na trhu je do 10 rokov, resp. u niektorých firiem viac ako 10 rokov. Ako dôvod pôsobenia v obci uvádzajú spoločnosti najmä lokalitu. Z hľadiska počtu zamestnancov nezaznamenali spoločnosti v poslednom období žiadne výrazné zmeny a rovnako aj do budúcnosti nepredpokladajú zmenu počtu zamestnancov. Spoločnosti sa uplatňujú svojimi produktmi prevažne na slovenskom trhu. Vo vzdelanostnej štruktúre zamestnancov evidujú spoločnosti osoby s úplným stredoškolským vzdelaním s maturitou alebo s vyšším odborným vzdelaním, osoby s vysokoškolským vzdelaním ale zastúpení sú aj absolventi s učňovským vzdelaním. V hodnotení hospodárskeho výsledku zaznamenali spoločnosti za minulý rok kladné výsledky.

Za problémy na trhu práce sú z hľadiska samotných spoločností považované najmä legislatívne reštrikcie na trhu práce, vysoká cena práce a nevhodná štruktúra vzdelania absolventov. **Za najvýznamnejšie faktory ovplyvňujúce podnikateľské prostredie** v pozitívnom smere označili spoločnosti predovšetkým výhodnú polohu obce, atraktivnosť prostredia, dopravnú technickú infraštruktúru a kvalitu životného prostredia. V hodnotení negatívnych faktorov ovplyvňujúcich podnikateľskú činnosť dominovali legislatívne obmedzenia a ceny vstupov (materiál, služby, ...). Podnikatelia sa tiež vyjadrovali k hlavným oblastiam hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce, v ktorom by preferovali zlepšenie podporu cestovného ruchu a posilnenie kultúrneho a spoločenského života v obci i mikroregióne.

V hodnotení verejných služieb poskytovaných daným spoločnostiam bolo veľmi dobre hodnotené zásobovanie vodou, údržba verejných komunikácií a priestranstiev a administratíva a správne konanie. Služby obecnej samosprávy vo vzťahu k ich podnikaniu hodnotia firmy ako dobré. Za problematickú však považujú pozemková politika predovšetkým v ponuke pozemkov a objektov na podnikanie.

V rámci **nástrojov na podporu podnikania** by podnikatelia uvítali spoločnú propagáciu podnikov v obci či mikroregióne, poskytovanie záruk a úverov, právne poradenstvo a asistenciu, usporiadanie odborných akcií.

Perspektívy rozvoja obce a mikroregiónu Termál vidia podnikatelia najmä v rozvoji cestovného ruchu, ktorý má vďaka Podhájskej značný potenciál pre rozvoj.

1.3 SWOT ANALÝZA

Na základe získaných informácií o území bola následne vytvorená SWOT analýza, ktorá je považovaná na danej úrovni za jeden z najefektívnejších nástrojov plánovania, pomáhajúci ujasniť situáciu a zhodnotiť potenciál územia.

SWOT analýza (S - Strong points, W - Weak points, O - Opportunities, T - Threats) predstavuje jednoduchú, ale pritom výstižnú, vyčerpávajúcu a objektívnu charakteristiku silných a slabých stránok (vnútorná analýza) skúmanej oblasti a jej možných príležitostí a ohrození (vonkajšia analýza). Silné stránky zahŕňajú komparatívne a konkurenčné výhody územia pre rôzne typy rozvojových aktivít, slabé stránky sú ohrozujúce, limitujúce a majú negatívny vplyv na rozvoj územia. Príležitosti tvoria možnosti a šance pre rozvoj a plynú prevažne z vonkajšieho prostredia. Ohrozenia predstavujú riziká vonkajšieho prostredia a môžu negatívnym spôsobom ovplyvniť jej rozvoj.

Silné stránky	Slabé stránky
▪organizácia kultúrnych a spoločenských akcií,	▪prirodzený, migračný a celkový úbytok obyvateľstva,
▪ústretovosť a pohostinnosť obyvateľstva,	▪vysoký podiel obyvateľstva poreprodukčného veku (nad 50 rokov),
▪vhodné klimatické podmienky pre poľnohospodárstvo,	▪regresívny typ populácie,
▪aktivity v poľnohospodárskej výrobe,	▪vysoký index starnutia obyvateľstva,
▪vhodné podmienky pre rozvoj agroturistiky a vidieckej turistiky,	▪chýbajúce školské zariadenia pre II. stupeň ZŠ,
▪spokojnosť obyvateľstva s bývaním v obci,	▪chýbajúca ponuka zdravotníckych služieb (absencia stomatóloga, ...),
▪dostatočný domový fond,	▪nízke zastúpenie maloobchodných predajní,
▪tradičné vinárstvo a viničné domčeky (hajlochy),	▪nedostatok doplnkových služieb,
▪zachovávaný súbor ľudových domov,	▪niektoré nevyhovujúce zložky infraštruktúry (miestne komunikácie, chodníky),
▪poskytovanie ubytovacích a stravovacích kapacít,	▪nepostačujúca infraštruktúra (kanalizácia, chýbajúce kultúrne zariadenia atď.),
▪vhodné podmienky pre poľovníctvo,	▪poškodzovanie životného prostredia (nelegálne skládky),
▪samozásobiteľné pestovanie ovocia a zeleniny,	▪nedostatok pracovných príležitostí v obci,
▪záujem obyvateľstva o prácu v oblasti cestovného ruchu a služieb,	▪nedostatočné podmienky pre podnikateľov (plochy, infraštruktúra),
▪programy pre zvýšenie kvality životného prostredia,	▪absencia sociálnych zariadení,
▪vhodná dopravná a geografická poloha obce,	
▪vytýčené cyklotrasy prechádzajúce obcou,	
▪komplexne zabezpečená plynofikácia,	
▪zachovávané remeslá,	
▪vhodné nakladanie s odpadmi - separovaný zber,	
▪absencia väčších zdrojov znečisťovania životného prostredia,	
▪Chránené stromy pri Radave,	
▪investície do revitalizácie obce,	
▪existencia a aktivita spoločenských organizácií a občianskych združení,	
Príležitosti	Ohrozenia
▪zvýšenie spolupráce obce s inými obcami,	▪nedostatok finančných prostriedkov,
▪vybudovanie stravovacích zariadení,	▪výrazná migrácia obyvateľstva,
▪výstavba kanalizácie,	▪vodná erózia,
▪rozšírenie ponuky pracovných miest,	▪nezáujem obyvateľstva o dianie v obci,
▪rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry,	▪odliv mladého obyvateľstva z obce,

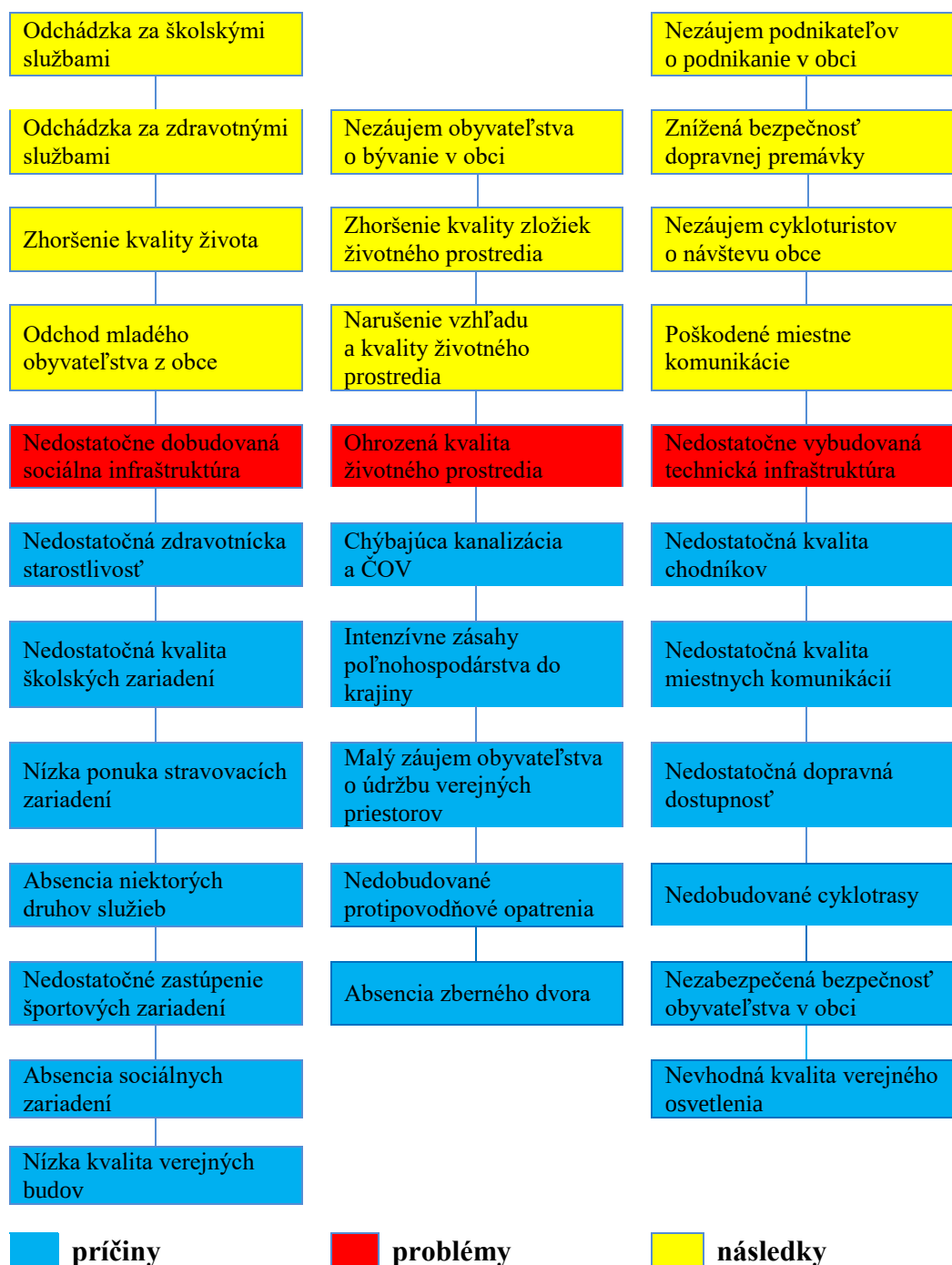
Príležitosti	Ohrozenia
▪spevnenie povrchu cykloturistických trás,	▪zníženie kvality života v obci,
▪uskutočnenie rekvalifikačných kurzov pre služby a cestovný ruch,	▪stagnácia rozvoja obce,
▪organizovanie kultúrnych a spoločenských aktivít,	▪zhoršenie kvality životného prostredia,
▪vytvorenie nových služieb,	▪nezáujem o malé a stredné podnikanie,
▪rekonštrukcia verejného osvetlenia,	▪ohrozenie územia povodňami.
▪vybudovanie protipovodňových opatrení,	▪stagnácia rozvoja cestovného ruchu v mikroregióne Termál,
▪podpora propagácie vinárstva,	▪pozastavenie čerpania termálnej vody v Podhájskej.
▪dobudovanie kamerového systému,	
▪rekonštrukcia miestneho rozhlasu,	
▪rekonštrukcia verejných budov,	
▪dobudovanie športových zariadení,	
▪likvidácia skládky a rekultivácia pozemkov,	
▪vybudovanie zberného dvora separovaného odpadu a kompostoviska,	
▪podpora malých a stredných podnikateľov,	
▪zvýšenie informovanosti miestneho obyvateľstva,	
▪vybudovanie zariadení pre mládež,	
▪zriadenie obecného múzea,	
▪zvýšenie environmentálneho povedomia,	
▪dobudovanie prvkov technickej infraštruktúry,	
▪úprava verejných priestranstiev,	
▪udržanie tradičného poľnohospodárstva,	
▪zvýšenie starostlivosti o vekovo starších obyvateľov obce,	

1.4 PROBLÉMOVÁ ANALÝZA

Na základe predchádzajúcej SWOT analýzy je možné poukázať na to, že v rámci obce sa vyskytujú viaceré problémy, ktoré je potrebné v budúcnosti riešiť. Jednotlivé problémy však vykazujú rozličnú mieru vážnosti a priority v riešení. Na stanovenie kľúčových problémov, ktoré existujú v obci, je použitá metóda „stromu problémov“. Pri použití tejto metódy sa vytvorí schéma pripomínajúca zloženie stromu, ktorý sa skladá z príčin (korene stromu), problémov (kmeň stromu) a následkov (koruna stromu). Strom problémov sa následne použije v strategickej časti, pri formulovaní strategického plánu so zámerom efektívneho riešenia príčin problémov, aby sa v budúcnosti nemuseli riešiť následky problémov.

Za prioritné boli v obci stanovené tri problémy – nedostatočne dobudovaná sociálna infraštruktúra, nedostatočne vybudovaná technická infraštruktúra, ohrozená kvalita životného prostredia.

Strom problémov obce Radava

Nedostatočne dobudovaná a rozvinutá sociálna infraštruktúra súvisí najmä s možnosťami skvalitnenia poskytovanej zdravotníckej či školskej starostlivosti. Intenzívnejšiu podporu by si vyžadovali aj kultúrne a športové zariadenia a s tým sa spájajúca ich rekonštrukcia prípadne dobudovanie. V prípade intenzívnejšieho rozvoja cestovného ruchu je to slabé zastúpenie stravovacích zariadení. Neriešenie súčasnej situácie sa môže v budúcnosti negatívne odraziť na kvalite života obyvateľstva a celkovom záujme o bývanie v obci. Rovnako hrozí aj strata záujmu zo strany návštevníkov mikroregiónu ako potenciálnych účastníkov cestovného ruchu.

Nedostatočne vybudovaná technická infraštruktúra sa týka nedostatočnej kvality miestnych komunikácií a chodníkov, ktorých charakter výrazne ovplyvňuje dopravnú bezpečnosť v obci. Následkom neriešenia tohto problému hrozí v obci zníženie bezpečnosti cestnej premávky a poškodenie miestnych komunikácií.

Ohrozená kvalita životného prostredia súvisí predovšetkým s intenzívnou poľnohospodárskou výrobou ale aj s absenciou environmentálnej infraštruktúry v podobe kanalizácie a čističky odpadových vôd. Rovnako dôležité je riešenie problému protipovodňových opatrení. Neriešenie situácie sa môže v budúcnosti odraziť na zhoršení kvality jednotlivých zložiek životného prostredia, najmä však vody a pôdy.

2 STRATEGICKÁ ČASŤ

Strategická časť dokumentu obsahuje víziu strategického rozvoja obce pri zohľadnení jej vnútorných špecifik, určuje globálne a špecifické ciele rozvoja obce prostredníctvom jednotlivých opatrení a príslušných projektov a aktivít s rešpektovaním princípov regionálnej politiky a s cieľom dosiahnutia vyváženého udržateľného rozvoja územia.

2.1 VÍZIA OBCE

Obec Radava je príťažlivá nielen pre svojich obyvateľov, ale aj pre návštevníkov v podobe upravenej, čistej a zaujímavej lokality pre bývanie a trávenie voľného času. Je to obec s komplexne vybudovanou infraštruktúrou a kvalitným životným prostredím umožňujúcim rozvoj cestovného ruchu v zmysle zásad udržateľného rozvoja, obec s profesionálnou správou.

Na dosiahnutie vízie bude obec Radava podporovať:

- rozvoj a skvalitnenie potrebnej infraštruktúry,
- rozvoj cestovného ruchu,
- zvyšovanie kvality života obyvateľov,
- vytváranie bezpečného a stabilného prostredia,
- zachovanie zdravého životného prostredia v zmysle zásad udržateľného rozvoja,
- profesionalizáciu svojej správy a intenzívnejšiu spoluprácu s miestnym obyvateľstvom.

2.2 INTEGROVANÉ ÚZEMNÉ INVESTÍCIE AKO NÁSTROJ SYNERGIE OPATRENÍ A AKTIVÍT IMPLEMENTÁCIE ROZVOJOVEJ STRATÉGIE OBCE

Uskutočniteľnosť strategických cieľov obce, ktoré boli v minulom programovom období bližšie špecifikované prostredníctvom prioritných oblastí, globálnych a špecifických cieľov ako aj príslušných opatrení, vychádzajúcich z miestnych podmienok, závisí od viacerých faktorov:

- identifikácie problémov obce – stromu problémov rozvoja obce,
- identifikácie cieľov rozvoja obce,
- do akej miery bude obec schopná využívať vlastné zdroje ako aj možnosti vonkajších zdrojov,
- od udržateľnosti navrhovaných a uskutočnených opatrení,
- od stupňa ich podpory získaných od všetkých záujmových skupín v obci.

Na základe analýzy problémov a potrieb obce bolo pre programové obdobie 2014 – 2020 formulovaných päť dlhodobých globálnych cieľov rozvoja obce, ktoré detailnejšie charakterizovali špecifické ciele a jednotlivé opatrenia (tab. 36).

Ich naplnenie prostredníctvom vyhodnotenia projektov obce v uplynulom programovom je náplňou podkapitoly 3.1.

V súčasnom programovom období 2021 – 2027 nástrojom synergie opatrení a aktivít implementácie PHSR obce sú integrované územné investície. Tieto sú v Integrovannej územnej stratégii (PHSR) Nitrianskeho samosprávneho kraja do roku 2030 definované nasledovne (stav k 15. 5. 2021):

1. Podpora budovania znalostnej ekonomiky a zvyšovanie inovačných kapacít v súkromnom sektore
 - Kľúčové výkonnostné ukazovatele:
 - Rozvoj inovačnej infraštruktúry
 - Rast dynamiky produkcie inovácií a právne chránených inovácií v regionálnej ekonomike
 - Rozvoj výskumných a vývojových kapacít v regióne
 - Zvýšenie tvorby pridanej hodnoty v súkromnom sektore
 - Zvýšenie exportného potenciálu inovovaných výrobkov
2. Atraktívna komplexná ponuka cestovného ruchu založená na lokálnych špecifikách
 - Kľúčové výkonnostné ukazovatele:
 - rast počtu návštevníkov v regióne,
 - predĺženie priemernej dĺžky pobytu návštevníka v regióne,
 - zvýšenie tržieb podnikov cestovného ruchu
3. Zvyšovanie udržateľnej konkurencieschopnosti územia podporou odvetví využívajúcich lokálne zdroje
 - Kľúčové výkonnostné ukazovatele:
 - zvýšenie ekonomicky a environmentálne udržateľnej produkcie živočíšnej výroby a rastlinnej výroby v NSK,
 - zvýšenie produkcie biologicky hodnotných potravín v NSK
 - zvýšenie spotreby regionálne produkovaných potravín
4. Integrovaná infraštruktúra vodného a odpadového hospodárstva, sanácia environmentálnych záťaží
 - Kľúčové výkonnostné ukazovatele:
 - Nárast objemu materiálne zhodnotených odpadov v t, kg/obyv.
 - Pokles objemu odpadov zlikvidovaného spaľovaním alebo skládkovaním v t, kg/obyv.
 - podiel pripojených EO/domácností na stokové kanalizačné siete
 - podiel pripojených EO/domácností na verejné vodovodné siete
 - počet sanovaných environmentálnych záťaží
 - počet zrekultivovaných environmentálnych záťaží a brownfieldov
 - počet brownfieldov pripravených na opätovné využitie
 - počet hospodársky využívaných bývalých brownfieldov
5. Prevencia živelných pohrôm a zmierňovanie následkov klimatických zmien
 - Kľúčové výkonnostné ukazovatele:
 - počet realizovaných protipovodňových stavieb,
 - škody na verejnom a súkromnom majetku v dôsledku výskytu povodne
 - počet vybudovaných biokoridorov,
 - dĺžka opevnených brehov,
 - plocha zalesneného povodia,
 - objem vyzbieraného odpadu a dreva z korýt vodných tokov
 - hodnota normatívov zelene,
 - indikátory vodnej kapacity územia
 - zvýšenie biodiverzity chránených území a zlepšenie odolnosti jednotlivých prvkov ÚSES
6. Integrovaná, ekologická a dostupná doprava
 - Kľúčové výkonnostné ukazovatele:

- nárast počtu prepravovaných osôb verejnou hromadnou dopravou
 - znižovanie produkcie emisií CO₂
 - znižovanie dopravnej nehodovosti resp. zvýšenie bezpečnosti dopravy
7. Udržateľné smart energetické komunity
- Kľúčové výkonnostné ukazovatele:
 - nárast produkcie energií z obnoviteľných zdrojov energií (OZE)
 - znižovanie produkcie emisií CO₂
8. Rozvoj sociálnej ekonomiky
- Kľúčové výkonnostné ukazovatele:
 - zlepšenie začlenenia znevýhodnených a zraniteľných skupín obyvateľov do pracovného života a spoločnosti,
 - zníženie materiálnej a sociálnej deprivácie,
 - zvýšenie kvality života
 - zvýšenie ponuky tovarov a služieb
9. Rozvoj smart sociálnych a zdravotných služieb s dôrazom na komplexnosť riešení a výsledok
- Kľúčové výkonnostné ukazovatele:
 - zlepšenie ponuky sociálnych a zdravotných služieb
 - zvýšenie kvality sociálnych a zdravotných služieb
 - integrácia sociálnych a zdravotných služieb
10. Inovatívne vzdelávanie
- Kľúčový výkonnostný ukazovateľ:
 - zvýšenie kvality vzdelávania
11. Rozvoj infraštruktúry a kapacít na prevenciu negatívnych spoločenských javov a zvýšenie bezpečnosti
- Kľúčový výkonnostný ukazovateľ:
 - zvýšenie bezpečnosti, zníženie výskytu negatívnych spoločenských javov
12. Rozvoj kultúry, športu a komunitného života
- Kľúčový výkonnostný ukazovateľ:
 - zlepšenie ponuky a kvality služieb
13. Ekonomická zóna Komárno
- Kľúčové výkonnostné ukazovatele:
 - rast objemu ekologicky prepravovaných a prekladaných komodít, rast počtu firiem lokalizovaných v priemyselnej zóne prístavu, rast počtu návštevníkov regiónu Komárno (okres),
14. Podpora komunitných prístupov pre dosahovanie priorít a cieľov IÚS NSK
- Kľúčové výkonnostné ukazovatele:
 - rast počtu aktívnych MVO a občianskych iniciatív pôsobiach v prioritných oblastiach PHRSR NSK,
 - rast počtu projektov a aktivít realizovaných a služieb poskytovaných komunitným spôsobom v prioritných oblastiach PHRSR NSK
 - rast počtu užívateľov projektov a aktivít realizovaných a služieb poskytovaných komunitným spôsobom.

Detailnejšie rozpracovanie týchto integrovaných územných investícií je v procese vývoja, ukončenie strategickej a implementačnej časti Integrovanej územnej stratégie/PHSR Nitrianskeho samosprávneho kraja do roku 2030 sa očakáva v októbri 2021.

3 PROGRAMOVÁ ČASŤ

Programová (plánovacia) časť dokumentu by mala poskytnúť odpoveď otázku, ako obec zabezpečí realizáciu svojej vízie a strategických cieľov rozvoja prostredníctvom konkrétnych projektov.

3.1 EX-POST HODNOTENIE PROJEKTOV OBCE ZA ROKY 2014 – 2020

Predchádzajúci Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Radava na roky 2014 – 2020 sa sústreďoval na päť špecifických cieľov (tab. 36):

1. konkurencieschopné hospodárstvo a atraktívna obec pre podnikanie,
2. kvalitná technická infraštruktúra,
3. rozvoj cestovného ruchu,
4. kvalitná sociálna infraštruktúra,
5. kvalitné životné prostredie.

Tab. 36 - Hierarchia strategických cieľov obce Radava

Vízia		„Obec Radava je príťažlivá nielen pre svojich obyvateľov ale aj pre návštevníkov v podobe upravenej, čistej a zaujímavej lokality pre bývanie a trávenie voľného času. Je to obec s komplexne vybudovanou infraštruktúrou a kvalitným životným prostredím umožňujúcim rozvoj cestovného ruchu v zmysle zásad udržateľného rozvoja, obec s profesionálnou správou.“																			
Globálne ciele		1. Prioritná oblasť - Hospodárska					2. Prioritná oblasť - Sociálna		3. Prioritná oblasť - Environmentálna												
		1. Konkurencieschopné hospodárstvo a atraktívna obec pre podnikanie		2. Kvalitná technická infraštruktúra		3. Rozvoj cestovného ruchu		4. Kvalitná sociálna infraštruktúra		5. Kvalitné životné prostredie											
Špecifické ciele		1.1 Podpora miestnych podnikateľských aktivít		1.2 Posilnenie tradičného podnikania na vidieku s podporou miestnych tradícií a remesiel		2. 1 Bezpečná doprava v obci		2.2 Budovanie cyklistickej infraštruktúry		2.3 Dobudovanie technickej infraštruktúry		3. 1 Výstavba zariadení cestovného ruchu		3.2 Podpora rozvoja vidieckeho turizmu		4.1 Rekonštrukcia a dobudovanie sociálnej infraštruktúry		5.1 Rozvoj environmentálnej infraštruktúry		5.2 Revitalizácia verejných priestranstiev	

Zdroj: spracované autorkami, 2015

V oblasti podpory konkurencieschopného hospodárstva a zvýšenia atraktivity obce bola plánovaná predovšetkým podpora miestnych podnikateľských aktivít a posilnenie tradičného podnikania na vidieku s podporou miestnych tradícií a remesiel. Obecné aktivity zahrnuté v kalendáriu obce poukazujú na snahy o zachovanie tradícií a remesiel predovšetkým organizovaním viacerých podujatí počas roka, na ktorých sa aktívne podieľajú viaceré občianske združenia a organizácie obce.

Cieľom v oblasti technickej infraštruktúry bolo zlepšenie jej kvality a dobudovanie niektorých prvkov technickej infraštruktúry (tab. 37). Aktivity smerovali na vytvorenie

bezpečnej dopravy v obci, dobudovanie cyklistickej infraštruktúry a zlepšenie stavu existujúcej technickej infraštruktúry. V rámci tohto cieľa bol napr. vybudovaný kamerový systém v obci v r. 2015 - 2017 (15 000 EUR), zrekonštruované boli niektoré časti miestnych obecných komunikácií v r. 2018 (110 000 EUR z čoho 100 000 EUR boli financie z európskych fondov). S finančnou podporou LEADER Nitrianskeho samosprávneho kraja bol v r. 2015 vybudovaný chodník pre peších (3368,43 EUR) a v r. 2017 boli vybudované autobusové zastávky (3 500 EUR).

Tab. 37 - Zrealizované projekty v obci Radava v rokoch 2014 – 2020

P.č.	Názov investície - projektu	Obdobie realizácie	Objem finančných prostriedkov v EUR	Finančné prostriedky podľa zdrojov financovania (v EUR)				
				EÚ	Štátny rozpočet	VÚC	Obec	Súkromné zdroje
1.	Rekonštrukcia Domu smútku	2018	19000		14000		5000	
2.	Vybudovanie kamerového systému	2015-2017	15000		12000		3000	
3.	Rekonštrukcia miestnych obecných komunikácií a priekop - 2. etapa	2018	110000	100000			10000	
4.	Rekonštrukcia obecných budov, najmä kultúrno-spoločenského centra	2016-2019	53000		41000		12000	
5.	Rozšírenie a rekonštrukcia kultúrneho domu	2014-2015	31000		17000		4000	
6.	Výstavba nájomných bytov	2020	696000		649000		47000	
7.	Výstavba nového detského ihriska	2018	5860			5567	293	
8.	Vybudovanie autobusových zastávok	2017	3500			3325	175	
9.	Vybudovanie chodníka pre peších v Radave	2015	3368,43			3200	168,43	

Zdroj: Obecný úrad Radava, 2020

Významným odvetvím hospodárstva obce je aj cestovný ruch najmä vďaka susednej obci Podhájska. V obci je už v súčasnosti viacero ubytovacích zariadení, ktoré reagujú na požiadavky návštevníkov Termálneho kúpaliska v Podhájskej. V súvislosti s rozvojom cestovného ruchu bola plánovaná v obci výstavba ďalších ubytovacích zariadení a podpora rozvoja vidieckeho turizmu.

Významnou oblasťou rozvoja obce je aj sociálna infraštruktúra a zvyšovanie jej kvality. Počas predchádzajúceho programového obdobia rokov 2015 - 2020 boli zrealizované viaceré projekty, ktoré výrazne zlepšili jej charakter. V obci bola zrealizovaná v r. 2018 rekonštrukcia Domu smútku (19 000 EUR), rekonštrukcia kultúrno-spoločenského centra

v roku 2016 - 2019 (53 000 EUR), rozšírenie a rekonštrukcia kultúrneho domu v r. 2014 - 2015 (31 000 EUR) ako aj výstavba nájomných bytov, ktoré boli skolaudované a dané do užívania v r. 2020 (696 000 EUR).

Kvalita života je v obci spojená aj s kvalitným životným prostredím. Súčasťou tohto cieľa boli aktivity, ktoré by viedli k rozvoju environmentálnej infraštruktúry a k revitalizácii verejných priestranstiev. Plánované bolo vybudovanie zberného dvora separovaného odpadu, úprava verejných priestranstiev. Vzhľadom na nedostatok finančných prostriedkov neboli tieto aktivity zrealizované a presúvajú sa do nového programového obdobia. V rámci revitalizácie územia však bolo postavené v r. 2018 nové detské ihrisko s podporou cez iniciatívu LEADER NSK (5 860 EUR).

Aktivity, ktoré nebolo možné vzhľadom na nedostatok finančných zdrojov splniť, sa môžu premietnuť do ďalšieho programového obdobia, resp. do zásobníka projektov.

3.2 AKČNÝ PLÁN PROJEKTOV OBCE NA ROKY 2021 – 2027

Zmyslom a aj výsledkom úspešného strategického plánovania regionálneho rozvoja obce je realizácia akčného plánu projektov (tab. 38). Ide o plán, ktorý definuje jednotlivé kroky pri plnení PHSR obce s ohľadom na jeho momentálne finančné, personálne a technické kapacity a naliehavosť navrhnutých aktivít. Je v ňom načrtnuté smerovanie rozvoja obce.

Tab. 38 - Akčný plán opatrení a projektov obce Radava na roky 2021 – 2027

P. č.	Názov projektu	Predpokladaný rok realizácie	Predpokladané náklady (v EUR)	Štruktúra predpokladaných zdrojov financovania (v EUR)			Väzba na integrovanú územnú investíciu (IÚI)
				štátny rozpočet	súkromné	vlastné	
1.	*Spevnenie povrchu cykloturistických chodníkov Mikroregiónu Termál	2025	300 000	185 000		15 000	2
2.	Výstavba viničného domčeka ako informačného centra	2024	35 000	30 000		5 000	2
3.	*Zriadenie obecného múzea	2022	40 000	30 000		10 000	2
4.	Zriadenie domova sociálnych služieb	2026	500 000		500 000		9
5.	*Úprava verejných priestranstiev obce - 2. etapa	2024	200 000	180 000		20 000	5
6.	*Vybudovanie systému protipovodňovej ochrany	2025	600 000	570 000		30 000	5
7.	Vybudovanie kamerového systému – 3. etapa	2022	20 000	15 000		5 000	11
8.	Rekonštrukcia materskej školy	2026	200 000	180 000		20 000	12

P. č.	Názov projektu	Predpokladaný rok realizácie	Predpokladané náklady (v EUR)	Štruktúra predpokladaných zdrojov financovania (v EUR)			Väzba na integrovanú územnú investíciu (IÚI)
				štátny rozpočet	súkromné	vlastné	
9.	Rekonštrukcia miestnych obecných komunikácií a priekop - 3. etapa	2024	100 000	90 000		10 000	5,6
10.	Rekonštrukcia miestneho rozhlasu - 2. etapa	2022	15 000	12 000		3 000	11,12
11.	Rekonštrukcia obecných budov, najmä kultúrno-spoločenského centra	2025	200 000	190 000		10 000	12
12.	*Vybudovanie zberného dvora separovaného odpadu a kompostoviska	2024	100 000	90 000		10 000	4
13.	Rozšírenie a rekonštrukcia kultúrneho domu	2026	60 000	55 000		5 000	12
14.	Vybudovanie prechodu pre chodcov	2023	50 000	30 000		20 000	6
15.	*Spevnenie vybraných úsekov poľných ciest v extraviláne obce	2026	50 000	35 000		15 000	6
16.	Vybudovanie športovísk	2023	80 000	60 000		20 000	12
17.	*Vybudovanie kanalizácie	2027	3 000 000	2 850 000	150 000		4
18.	*Rekonštrukcia verejného osvetlenia	2021	120 000	100 000		20 000	12

Poznámky: *zaradené v IÚS/PHSR NSK do roku 2030

Zdroj: Interné materiály OcÚ Radava, IÚS/PHSR NSK do roku 2030, spracované autorkami

4 REALIZAČNÁ ČASŤ

Vypracovaním a schválením výsledného dokumentu proces strategického plánovania nekončí. PHSR je dokument živý, otvorený, reagujúci na zmeny. Proces plánovania však vyžaduje aj potrebu priebežného vyhodnocovania procesu realizácie aktivít, resp. jeho monitorovanie. Monitorovanie je nevyhnutné, pretože zaisťuje vykonanie akcií a udržanie úsilia na dosiahnutie cieľov tým, že uskutočňuje opatrenia na prispôsobenie sa prípadným zmenám v dostupných alebo požadovaných zdrojoch, prípadne zmenám prostredia ako takého. Akčný plán opatrení rozvoja obce je preto potrebné každoročne aktualizovať.

Definovanie konkrétnych projektov je len prvým krokom, prostredníctvom ktorého možno posunúť stratégiu bližšie k realizácii. V ďalšej fáze je potrebné vytvoriť organizačné štruktúry, ktoré budú zabezpečovať realizáciu cieľov. Preto treba zriadiť pracovnú skupinu pre implementáciu a delegovať na ňu túto úlohu. Pracovná skupina by mala vyvíjať činnosť v úzkej väzbe na obecné zastupiteľstvo a na jeho odborné komisie. Podstatou jej činnosti bude podnikáť kroky smerujúce k realizácii projektov, pripravovať projekty a koordinovať aktivity účastníkov rozvojového procesu. Vzhľadom k skutočnosti, že garantom väčšiny projektov je obec, možno predpokladať personálne prekrývanie činností administratívnych štruktúr miestnej samosprávy s poslancami a pracovnou skupinou.

Pracovná skupina pre implementáciu by okrem úlohy „transformovať strategickú víziu a ciele na skutočnosť“ mala plniť aj monitorovaciu úlohu. Jej náplňou bude sledovať zmeny v smerovaní vývoja obce, zmeny vonkajších podmienok rozvoja, ako aj nové požiadavky obyvateľov a ďalších cieľových skupín (návštevníkov, podnikateľov). Na základe zistených skutočností je potrebné uskutočniť revíziu aktuálnosti strategických cieľov, čo môže viesť k ich prípadnému prehodnoteniu. Obdobne by sa mal aktualizovať aj zásobník projektov - úspešne zavŕšené projekty by mali byť priebežne nahradzované novými projektmi, podporujúcimi kontinuitu v dosahovaní stanovených cieľov. Špeciálnym nástrojom pre uskutočňovanie monitoringu sú kvantitatívne indikátory úspešnosti projektu, ktoré pomôžu odpovedať na otázku „či sa darí dosahovať to, čo sme si stanovili, či postupujeme správnym smerom“.

Pracovná skupina pre implementáciu a monitoring by sa mala schádzať na spoločných stretnutiach aspoň raz za rok. Na stretnutí by sa zhodnotilo plnenie plánu, doterajší postup realizácie a prediskutovali a odsúhlasili zmeny v pláne.

Odporúčané zloženie pracovnej skupiny:

- starosta obce,
- odborné komisie obecného zastupiteľstva,
- podnikateľské subjekty,
- zainteresovaní obyvatelia (ktorí deklarovali záujem participovať v skupine),
- predstavitelia subjektov spolupracujúcich na realizácii aktivít/projektov.

Odporúča sa tiež pre každý kalendárny rok, vo väzbe na zasadnutie pracovnej skupiny, pripraviť na báze akčných plánov aj operatívne plány, ktoré by podrobne definovali úlohy a kroky pri realizácii jednotlivých projektov v danom roku. To je obzvlášť vhodné v prípade viacročných projektov.

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce bude po schválení jeho znenia v obecnom zastupiteľstve zverejnený na internetovej stránke obce a v tlačenej forme verejne prístupný aj na obecnom úrade.

5 FINANČNÁ ČASŤ

Realizáciu opatrení a aktivít predstavujú finančne náročné projekty (tab. 38), preto je dôležité identifikovať finančné zdroje, ktoré umožnia ich realizáciu. Finančné prostriedky potrebné na realizáciu projektov, tak ako boli definované v PHSR obce, budú pochádzať z týchto zdrojov:

1. verejné zdroje (štátny rozpočet, rozpočet obce)
2. súkromné zdroje,
3. Európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF).

Verejné zdroje

Zo štátneho rozpočtu sa poskytujú do rozpočtov obcí a do rozpočtov vyšších územných celkov dotácie.

Mestá a obce majú obmedzené možnosti získavania grantov zo štátneho rozpočtu na rozvojové aktivity. Nenávratný finančný príspevok pre investičné projekty (napr. výstavba obecných nájomných bytov) je možné získať prostredníctvom Štátneho fondu rozvoja bývania. Dôležitú úlohu pri realizácii environmentálnej infraštruktúry plní Environmentálny fond.

Rozpočet obce je základným zdrojom financovania jej aktivít. Keďže výška voľných finančných prostriedkov obce je limitovaná, je preto vhodné prostriedky obecného rozpočtu použiť najmä na:

- zabezpečenie prípravy projektov – projektová dokumentácia a príprava žiadostí na čerpanie eurofondov,
- spolufinancovanie projektov,
- financovanie bežných aktivít – neinvestičné aktivity v oblasti služieb občanom a spoločenského života v nej.

Z analýzy rozpočtovej situácie obce vyplýva, že jej finančné zdroje neumožňujú uhrádzať plánované investície a preto bude dôležité získanie finančných prostriedkov z externých zdrojov. Je potrebné počítať aj s variantom zamietnutia žiadosti o finančný príspevok. V takom prípade bude potrebné určiť náhradné zdroje financovania. Niektoré projekty bude možné realizovať v redukovanom rozsahu alebo na etapy (rozložené na dlhšie časové úseky) z obecného rozpočtu. V prípade iných projektov, najmä takých, ktoré sú schopné generovať zisky, prichádza do úvahy spoluúčasť súkromného sektora alebo využitie bankových úverových produktov.

Súkromné zdroje

Súkromné prostriedky predstavujú najjednoduchšiu formu investovania, nakoľko ich použitie závisí výlučne od rozhodnutia ich vlastníka. Pri investovaní súkromných zdrojov investor primárne hľadá zisk. Ich význam pre regionálny rozvoj spočíva v tom, že obvykle prinášajú nové pracovné miesta, skvalitňujú služby pre návštevníkov obce i pre miestnych obyvateľov.

Investovanie súkromných prostriedkov do neziskových aktivít je zatiaľ zriedkavé. Rovnako ako v zahraničí, častejšie je realizované investovanie na báze Joint Ventures – t.j. vytvárajú sa podniky so spoločným kapitálovým vkladom verejného subjektu (miestnej samosprávy) a súkromnej spoločnosti.

Vzhľadom k obmedzenej investičnej sile ekonomických subjektov pôsobiacich v obci bude potrebné zamerať pozornosť najmä na externé subjekty a aktívne vyhľadávať potenciálnych investorov.

Európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF)

Európska regionálna politika si kladie za cieľ vyrovnanie rozdielov medzi regiónmi v zmysle finančnej solidarity. Aby SR mohla v čerpať finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov, bola vypracovaná Partnerská dohoda SR 2021 – 2027, ktorej schválenie Európskou komisiou sa očakáva v 2. polroku 2021.

Čerpanie finančných zdrojov sa v aktuálnom programovom období bude realizovať, na rozdiel od deviatich operačných programov v predchádzajúcom programovom období, prostredníctvom iba jedného Operačného programu Slovensko.

Informácia o príprave návrhu Partnerskej dohody Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027 a návrh rozdelenia národnej alokácie (23.4.2021) je zverejnený na <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/programove-obdobie-2021-2027/>.

Nové programové obdobie 2021 - 2027 prináša zmeny v celkovej alokácii finančných prostriedkov, ako aj zmeny prioritných smerov podpory. Preto bude potrebné overiť a následne aktualizovať možnosti financovania projektov obsiahnutých v tomto dokumente.

6 ZÁVER

Získanie finančnej podpory z verejných zdrojov (európskych, štátnych alebo regionálnych) si v súčasnosti vyžaduje existenciu spracovanej rozvojovej stratégie - republikovej, regionálnej, subregionálnej i lokálnej. Vyžaduje to aj Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja, resp. jeho novela Zákon č. 309/2014 Z. z. Podľa tohto zákona majú mať obce schválený program hospodárskeho a sociálneho rozvoja (PHSR), ktorý by mal byť v súlade s rozvojovými dokumentami vyššej hierarchickej úrovne.

Príprava PHSR je pomerne zložitá cesta, ktorá si vyžaduje určitú vopred stanovenú postupnosť krokov, ktoré na seba logicky nadväzujú. Cieľom PHSR nie je vyriešiť všetky problémy, ktoré sa v obci vyskytujú, ale načrtnúť smer, ktorý vytvorí vhodné podmienky pre ich riešenie. Cieľom je vytvoriť programový dokument pre podporu rozvoja obce aktivizáciou a koordináciou všetkých ekonomických, kultúrnych a spoločenských subjektov tak, aby bol maximálne využitý potenciál územia na dosiahnutie ekonomickej, kultúrnej a spoločenskej prosperity celej obce pri akceptovaní princípov udržateľného rozvoja.

Spracovaný dokument PHSR predstavuje súčasný stav i perspektívy rozvoja obce, ktorá sa snaží zlepšiť životné podmienky svojich občanov i uspokojiť nároky návštevníkov.

Najväčšou devízou obce sú však jeho obyvatelia, ktorí z veľkej časti majú o život vo svojej obci záujem a na jej rozvoji sú ochotní participovať.

Hlavným cieľom PHSR obce je zlepšiť kvalitu života jeho občanov, vytvoriť podmienky pre ekonomický rozvoj a presadzovať koncept udržateľného rozvoja obce.

Preto vyjadrujeme presvedčenie, že v spolupráci s vedením obce sa obyvateľom tohto územia v ich snahe zlepšiť si životné podmienky aj vďaka získavaniu finančných prostriedkov z verejných i neverejných zdrojov bude len dariť.

7 ZOZNAM INFORMAČNÝCH ZDROJOV

1. Bazálny environmentálny informačný systém sídiel. 2020. <http://www.beiss.sk/>
2. Cykloreģion Nitra. 2020. <https://nr.cykloportal.sk/>
3. Čepelák, J. 1980. Živočíšne regióny. Mierka 1 : 100 000. In: Atlas SSR. Mazúr, E. red. Bratislava : SAV; SÚGaK, 1980, s. 93.
4. Čurlík, J., Šály, R. 2002. Zrornosť pôdy. Mierka 1 : 500 000. In: Atlas krajiny Slovenskej republiky. Bratislava : MŽP SR, Banská Bystrica SAŽP, 2002. s. 110 - 111. ISBN 80-88833-27-2
5. DATAcube. Štatistický úrad Slovenskej republiky. 2020. <http://datacube.statistics.sk/>
6. Dubcová, D., Kramáreková, H., Oremusová, D. 2007. PHSR združenia obcí Termál na roky 2007 – 2013. 94 s.
7. Dubcová, A., Kramáreková, H., Oremusová, D. 2015. PHSR združenia obcí Termál 2014 – 2020. 104 s.
8. Dubcová, D., Kramáreková, H., Oremusová, D. 2014. Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Radava 2014 – 2020. 56 s.
9. Dubcová, D., Kramáreková, H., Oremusová, D. 2007. PHSR obce Radava 2007 – 2013. 27 s.
10. Encyklopédia Slovenska. 1980. Zväzok I.-VI. Encyklopedický ústav SAV – Veda Bratislava.
11. Futák, J. 1980. Fytogeografické členenie. Mierka 1 : 100 000. In: Atlas SSR. Mazúr, E. red. Bratislava : SAV; SÚGaK, 1980, s. 88.
12. Heidema, E. a kol. 2007. Stratégia integrovaného rozvoja mikroregiónu Termál. VVMZ s.r.o., 2007, 41 s.
13. Hudec, V. a kol. 2008. Radava v minulosti a dnes. Nové Zámky : AZ-Print, 2008. 320 s. ISBN 978-80-88729-21-1
14. Chrenko, M. a kol. 2010. Kostol sv. Cyrila a Metoda v Radave. Nové Zámky : AZ-Print, 2010. 36 s. ISBN 978-80-88729-29-7
15. Interné materiály obce Radava. 2020.
16. Jurko, A. 1972. Druhotná vegetácia. In: Lukniš, M. a i. Slovensko 2: Príroda. Bratislava: Obzor, 1972, s. 574.
17. Klimatický atlas Slovenska. 2020. <https://klimat.shmu.sk/kas/>
18. Komunitný plán sociálnych služieb obce Radava 2018 – 2023. 2018. Radava. 37 s.
19. Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 (KURS 2001) v znení KURS 2011. <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/vystavba-5/uzemne-planovanie/dokumenty/uplne-znenie-kurs2001-v-zneni-kurs2011>
20. Lapin, M. a kol. 2002. Klimatické oblasti. Mierka 1 : 1 000 000. In: Atlas krajiny Slovenskej republiky. Bratislava : MŽP SR, Banská Bystrica SAŽP, 2002. s. 95. ISBN 80-88833-27-2
21. LEADER Nitriansky samosprávny kraj. 2020. <https://www.leadernsk.sk/>
22. Maglocký, Š., 2002. Potenciálna prirodzená vegetácia. Mierka 1 : 500 000. In: Atlas krajiny Slovenskej republiky. Bratislava : MŽP SR, Banská Bystrica SAŽP, 2002. s. 114-115. ISBN 80-88833-27-2
23. Malík, P., Švasta, J. 2002. Hlavné hydrogeologické regióny. Mierka 1 : 1 000 000. In: Atlas krajiny Slovenskej republiky. 1. vyd. Bratislava : MŽP SR, Banská Bystrica : SAŽP, 2002, s. 104. ISBN 80-88833-27-2
24. Mazúr, E., Lukniš, M. 1980. Geomorfologické jednotky. Mierka 1 : 500 000. In: Atlas SSR. Mazúr, E. red. Bratislava : SAV; SÚGaK, 1980, s. 54-55
25. Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí skupín obcí s uplatnením princípov

- udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja. 2020. Bratislava : Úrad podpredsedu Vlády SR pre investície a informatizáciu. 50 s.
26. Michalko, J. a kol. 1986. Geobotanická mapa ČSSR. Textová a mapová časť. Bratislava : Veda. 163 s.
27. Obec Radava. Oficiálne webové sídlo obce. 2020. <https://www.radava.sk/>
28. Oremusová, D. 2009. Geografické aspekty regionálneho rozvoja mikroregiónu Termál. Nitra : UKF, 2009. 146 s. ISBN 978-80-8094-559-6
29. Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2014 – 2020. <http://www.partnerskadohoda.gov.sk/>
30. Plesník, P. 2002. Fytogeograficko-vegetačné členenie. Mierka 1 : 1 000 000. In: Atlas krajiny Slovenskej republiky. 1. vyd. Bratislava : MŽP SR, Banská Bystrica : SAŽP, 2002, s. 113 ISBN 80-88833-27-2
31. Priechodská, Z., Harčár, J. 1988. Vysvetlivky ku geologickej mape SV časti Podunajskej nížiny. Mierka 1 : 50 000. Bratislava : GÚ DŠ, 1988. 114 s.
32. Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja 2016 – 2022. Strategická, programová, realizačná a finančná časť. Nitra : NSK, 2016. 98 s.
<https://www.unsk.sk/zobraz/sekcii/dokumenty-regionalneho-rozvoja>
33. Program odpadového hospodárstva obce Radava na roky 2016 - 2020. Radava, 2018. s. 26.
34. Program rozvoja vidieka SR na programové obdobie 2014 – 2020. <https://www.mpsr.sk/index.php?navID=935&navID2=935&sID=43&id=8644>
35. Regionálne štúdie nerastných surovín okresu Nové Zámky. 1996. Bratislava : Geologická služba MŽP SR. 180 s.
36. Retrospektivní slovník obcí ČSSR 1850-1970. 1978. Praha : Federální statistický úřad, 1978. 94 s.
37. Ružička, M. a kol. 1996. Biotopy Slovenska. Bratislava : Ústav krajinnej ekológie SAV, 1996. 192 s. ISBN 80-967527-3-1
38. Sčítanie obyvateľstva, domov a bytov Slovenska 2001 – definitívne výsledky. 2002. Štatistický úrad SR, Bratislava.
39. Sčítanie obyvateľstva, domov a bytov Slovenska 2011 – definitívne výsledky. 2012. Bratislava : Štatistický úrad SR.
40. Stanová, V., Valachovič, M. (eds.). 2002. Katalóg biotopov Slovenska. Bratislava : DAPHNE – Inštitút aplikovanej ekológie, 2002. 225 s.
41. Stratégia rozvoja vidieka NSK 2016 – 2022. https://www.leadersk.sk/images/dokumenty/strategia_final_print.pdf
42. Strategický a marketingový plán rozvoja cestovného ruchu v NSK na roky 2014 – 2020. <https://www.unsk.sk/zobraz/obsah/8418>
43. Supuka, I. a kol. 2009. Spoločný územný plán obcí Hul - Radava. 2009. Banská Bystrica : 2009. 82 s.
44. Supuka, I. a kol. 2019. Spoločný územný plán obcí Hul - Radava. 2019. Banská Bystrica : 2019. 52 s.
45. Šály, R., Šurina, B. 2002. Pôdy. Mierka 1 : 500 000. In: Atlas krajiny Slovenskej republiky. Bratislava : MŽP SR, Banská Bystrica SAŽP, 2002. s. 106-107. ISBN 80-88833-27-2
46. Šimo, E., Zaťko, M. 1980. Typ režimu odtoku. Mierka 1 : 100 000. In: Atlas SSR. Mazúr, E. red. Bratislava : SAV; SÚGaK, 1980, s. 65.
47. Štatistický úrad Slovenskej republiky. 2020. <http://datacube.statistics.sk/>
48. Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky. 2021. <http://maps.sopsr.sk/>

49. Štátny geologický ústav Dionýza Štúra. 2020. <https://www.geology.sk/geoinfoportal/mapovy-portal/geologicke-mapy/tematicke-mapy/>
50. Tarábek, K. 1980. Klimaticko-geografické typy. Mierka 1 : 100 000. In: Atlas SSR. Mazúr, E. red. Bratislava : SAV; SÚGaK, 1980, s. 64.
51. Tremboš, P., Minár, J. 2002. Morfologicko-morfometrické typy reliéfu. Mierka 1 : 500 000. In: Atlas krajiny Slovenskej republiky. Bratislava : MŽP SR, Banská Bystrica SAŽP, 2002. s. 90-91. ISBN 80-88833-27-2
52. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Zámky, 2020. https://www.upsvr.gov.sk/statistiky.html?page_id=1247
53. Územný plán regiónu Nitrianskeho kraja. 2015. <https://www.unsk.sk/zobraz/sekcii/uzemnoplanovacie-dokumenty-a-uzemnoplanovacie-podklady-kraja>
54. Vass, D. a kol. 1988a. Regionálne geologické členenie Západných Karpát a severných výbežkov Panónskej panvy na území ČSSR, Bratislava : GUDŠ
55. Vass, D. a kol. 1988b. Vysvetlivky k mape Regionálne geologické členenie Západných Karpát a severných výbežkov Panónskej panvy na území ČSSR. Mierka 1 : 500 000. Bratislava : GÚ DŠ, 1988. 65 s.
56. Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030 (2020). <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2021/01/Slovensko-2030.pdf>
57. Výskumný ústav pôdoznanectva a ochrany pôd. 2020. <http://www.podnemapy.sk/default.aspx>
58. Základná mapa. 2020. <https://zbgis.skgeodesy.sk>
59. Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja (v znení zákonov č. 309/2014 Z. z., č. 378/2016 Z. z., č. 58/2018 Z. z., č. 313/2018 Z. z., č. 221/2019 Z. z., č. 134/2020 Z. z.)
60. Živnostenský register SR. 2020. https://www.zrsr.sk/zr_browse.aspx